

Ljus i sikte

Unionen om konjunkturen november 2020

Innehållsförteckning

Chefsekonomen har ordet	1
Mindre nedgång än väntat	2
Unionens Branschbarometer.....	4
Internationell utveckling.....	8
Svensk omvärldshandel.....	9
Konsumtion	11
Investeringar	12
Produktion	13
Inflation.....	16
Arbetsmarknad.....	17
Fördjupning: Korttidsarbete dämpar sysselsättningsfallet	20
Prognossammanställning.....	22

Rapporten har gjorts av Julia Boguslaw, Tobias Brännemo, Linda Dastory, Magnus Gerentz, Katarina Lundahl och Jon Tillegård vid Unionens enhet för avtal och politik. Sista korrigeringsdatum var 16 november.

Vid frågor kontakta gärna respektive kapitelansvarig:

Julia Boguslaw	(08-504 153 06)	Arbetsmarknad
Tobias Brännemo	(08-504 152 85)	Svensk omvärldshandel, Konsumtion, Inledning och scenario
Linda Dastory	(08-504 154 29)	Produktion, Investeringar
Magnus Gerentz	(08-504 162 32)	Internationell konjunktur, Prisutveckling
Katarina Lundahl	(08-504 162 38)	Chefsekonomen har ordet
Jon Tillegård	(08-504 152 97)	Branschbarometern

Chefsekonomen har ordet

Vi befinner oss mitt i en pandemi och i en unik ekonomisk kris, där kasten är snabba. De senaste veckorna har kantats av nyheter både om snabbt ökande smittspridning och om framsteg i vaccinförställningen. Att spå framtiden i dessa tider är inte lätt. I den här upplagan av Unionens konjunkturrapport har vi tagit fasta på vad experterna tror om till exempel vaccinutrustning och bygger vårt grundscenari på det.

Med ett drygt halvårs erfarenhet av pandemin baserar vi vår prognos också på lärdomar från den här tiden. En sådan lärdom är hur snabbt det kan svänga. I våras trodde prognosmakare på en betydligt djupare och framför allt längre ekonomisk nedgång under 2020 än vad vi faktiskt sett. Nu ser vi igen snabbt ökande smittspridning och hårdare restriktioner. Det kommer få negativa konsekvenser under en tid för delar av svensk ekonomi. Men det kommer sannolikt åter svänga tillbaka snabbt igen och återhämtningen få ny kraft. Det tror vi kommer hända under senvintern och våren nästa år.

Vi har nu fått på plats ett industriavtal, och därmed ett märke för övriga arbetsmarknaden, som är framtungt och sannolikt ger reallöneökningar både i år och nästa år. Även om hushållskonsumtionen ser ut att gå in i en ny svacka så ger det här stöd för en god konsumtionsutveckling under nästa år. Samtidigt lär det för ekonomin som helhet dröja till efter utgången av 2021 tills vi helt är tillbaka i ett normalläge.

Något annat glädjande som vi sett sedan i våras är den oväntat starka återhämtningen för delar av svensk industri. Det gäller särskilt fordonsindustrin, som drabbades hårt under våren. Där är nu produktionen tillbaka på ungefär samma nivåer som innan krisen. Våra klubbar på fordonsföretagen vittnar om framtidstro och förutspår att den goda utvecklingen håller i sig under det kommande halvåret och att exporten fortsätter växa.

Även om ökad smittspridning kan slänga in lite gruskorn i industriföretagens maskineri den närmsta tiden, så ser vi att det på flera håll finns en underliggande efterfrågan. Klimatomställningen och expansiv finanspolitik i många länder skapar möjligheter som svenska industriföretag ser ut att dra bra nytta av. I en tid när delar av tjänstesektorn har det tufft ger fortsatt återhämtning inom viktiga delar av industrin bra draghjälp ut ur krisen för svensk ekonomi.

Även om den här krisen har varit tuff för näringslivet i stort så har många företag, även utanför industrin, varit skickliga på att ställa om och anpassa sig till nya förutsättningar. Det har handlat om att skala upp vissa nischer, ändra om till nya marknader och anpassa sig till mer digitala arbetssätt.

Sammantaget gör det här att vi, trots den ökande smittspridningen, inte tror att arbetslösheten kommer fortsätta att öka utan snarare ännu ett tag ligga kvar på nivån vi sett under hösten innan den börjar minska. Inom delar av ekonomin fortsätter återhämtningen, vilket balanserar att det blir en ny svacka framöver för andra.

En annan viktig lärdom av krisen så här långt är att systemet för korttidsarbete har varit otroligt viktigt för svensk ekonomi och arbetsmarknad. Utan det hade industrin aldrig kunnat skala upp så snabbt som den gjort, och vi hade förlorat både

jobb och marknadsandelar. I en kris där ingen kan förutsäga exakt hur och när det svänger är systemet helt nödvändigt för att slippa förlora tid och i förlängningen arbetstillfällen. Våra förtroendevalda vittnar också om att företagen varit snabba och skickliga på att skala ner verksamheten när krisen slog till, och nu också varit snabba på att skala upp.

I den här rapporten presenterar vi unika siffror på hur användningen av korttidsarbete utvecklats sedan i våras för tjänstemän i privat sektor. Siffrorna visar svart på vitt att återhämtningen i ekonomin från det djupa fallet under våren har gjort att många företag har kunnat fasa ut användningen av korttidsarbete. För Unionens knappt 600 000 yrkesverksamma medlemmar i privat sektor var det i våras 20 procent som omfattades av korttidsarbete – idag är siffran nere på 5 procent. Men branschvariationerna är stora, och följer trenderna i de olika branscherna.

Även om systemet för korttidsarbete på det stora hela fungerat väl, finns det också skäl till kritik mot politikerna. Det har gått alldeles för långsamt att få på plats ekonomiskt stöd till företagen för kompetensutveckling under korttidsarbete. Det införs nu vid årsskiftet. Då kommer en stor del av fönstret för kompetensutveckling ha stängts, i takt med minskad användning av korttidsarbete. Vi är också oroliga för att den statliga ersättningen kommer vara alldeles för småtilltagen. Dessutom har för lite fokus lagts på att få på plats ett fungerande och kvalitetssäkrat digitalt kursutbud. Här finns lovvärda pilotprojekt, men det behövs i mycket större skala.

Tillsammans behöver staten och parterna se till att det blir enklare att få till fler bra kompetensutvecklingsinsatser. Med det sagt så finns det också goda exempel på företag som klarat av att satsa på kompetensutveckling under den här perioden, särskilt bland de större industriföretagen. Man ska också komma ihåg att trots dessa brister så har systemet med korttidsarbete givit stora vinster, också för de anställda. De korttidspermitterade fortsätter att jobba, om än på deltid, och underhåller sin kompetens och kontakt med företaget.

Något som vi sett tydligt under det senaste halvåret är att coronakrisen snabbar på strukturomvandling och digitalisering. Det är framför allt beprövad teknik som företagen nu snabbar på implementeringen av. Viss annan typ av projekt och investeringar, med mindre tydliga besparingar eller affärsnytta i närtid har i större utsträckning pausats. Effekten att vissa tekniskiften påskyndas blir att vissa jobb försvinner under krisen och sannolikt inte kommer tillbaka. Samtidigt får vi trots krisen tillväxt för vissa kunskapsintensiva yrkesgrupper som behövs för implementering av ny teknik och nya affärsmodeller. För att kunna stötta den här omställningen, slussa yrkesverksamma vidare till bättre jobb och se till att företagen kan hitta den kompetens de behöver, måste stort fokus nu läggas på att implementera Svenskt Näringslivs och PTK:s överenskommelse. Kommer den på plats, och staten bidrar med sina viktiga pusselbitar som till exempel förstärkt studiestöd, lägger vi grunden för en stark arbetsmarknad och en ljus framtid för Sveriges tjänstemän när väl coronakrisen är över.

Katarina Lundahl,
Chefsekonom Unionen

Mindre nedgång än väntat

När coronakrisen slog till med full kraft i världsekonomin i mitten av mars tvärbromsade också delar av den svenska ekonomin. Även om de restriktioner som infördes i Sverige var mildare och mindre strikta än i många andra länder medförde de, tillsammans med en ökad rädsla och osäkerhet i befolkningen, en beteendeförändring som fick betydande effekt på efterfrågan i vissa branscher. Störningarna i de globala handelskedjorna tillsammans med en avstannande internationell efterfrågan fick också stora konsekvenser för delar av industrin. Värst drabbad blev initialt fordonsindustrin där verksamheten på flera stora tillverkningsanläggningar tillfälligt stoppades helt. I och med att efterfrågan inom fordonsindustrin är viktig för underleverantörer i andra industribranscher blev effekten påtaglig även där. Även den minskade efterfrågan på andra investeringsvaror fick negativ effekt på den svenska industriproduktionen.

Samtidigt har andra delar av ekonomin gått relativt förskonade genom krisen och i vissa delar till och med upplevt en ökad efterfrågan. Det gäller till exempel dagligvaruhandeln och annan handel som gynnsats av att fler personer spenderar mer tid hemma. Det gäller också andra delar av tjänstesektorn, såsom IT- och kommunikationsbranschen, samt delar av industrin, till exempel läkemedelsindustrin.

De införda restriktionerna har också åtföljts av kraftiga politiska åtgärder för att mildra de negativa ekonomiska effekterna, för både företag, hushåll och individer. Den förmodligen viktigaste insatsen har varit systemet med korttidsarbete som kraftigt lyft bort kostnader från många företag och förhindrat många uppsägningar. Utöver det har företagen bland annat fått sänkta arbetsgivaravgifter, slopat ansvar för sjuklöner, möjlighet till hyresstöd samt ett direkt omsättningsstöd till företag som drabbats särskilt hårt. För hushållen har bland annat karensdagen vid sjukskrivning tillfälligt tagits bort och villkoren i a-kassan gjorts mer gynnsamma, både gällande ersättningsnivån och villkoren för att kvalificera sig för a-kassa. Regeringen bedömer att de budgetpåverkande krisåtgärderna summerar till drygt 200 miljarder kronor för 2020. Även Riksbanken har satt in ett stort antal åtgärder, i syfte att underlätta tillgången på krediter och likviditet och på så sätt förhindra att brist på pengar eller kraftigt stigande räntor ska förvärra läget med en potentiell finansiell kris som följd.

Det är svårt att bedöma hur stor effekt de olika stödåtgärderna har haft på den ekonomiska utvecklingen men de har med all säkerhet sammantaget mildrat fallet i den ekonomiska aktiviteten på ett betydande sätt. För den ekonomiska utvecklingen är det centralt att så mycket som möjligt av produktionsapparat, trots en tillfällig nedgång, kan hållas intakt för att sedan kunna användas igen så fort efterfrågan ökar igen.

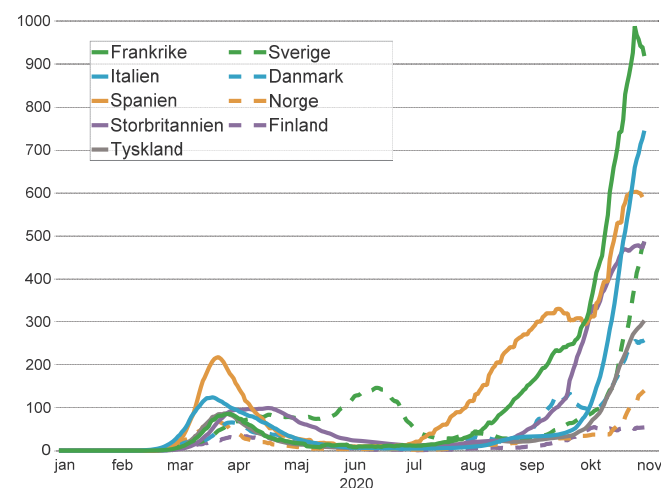
Totalt sett föll BNP i Sverige med omkring 8 procent under det andra kvartalet i år jämfört med året innan. Det var ett historiskt stort fall under ett enskilt kvartal, men ändå mindre än vad som befarades i våras. I takt med den snabba nedgången under våren blev olika konjunkturbedömare allt mer pessimistiska om BNP-utvecklingen för 2020. I början av sommaren

spådde de flesta bedömare att BNP skulle falla med 7–8 procent. Även fall på mer än 10 procent nämndes i olika scenarier. Unionens BNP-prognos i början av maj var -7,5 procent för 2020. Prognoserna räknade redan då med att den största minskningen skulle ske under det andra kvartalet. Vi kan nu konstatera att fallet mycket riktigt blev som värst det andra kvartalet, men att det sedan har skett en snabb återhämtning. Både hushållens konsumtion och exporten, som var de BNP-komponenter som stod för de största fallen i våras, har återhämtat sig snabbare än väntat. Inte minst har utvecklingen i fordonsindustrin gått remarkabelt fort där en produktionsnedgång på 75 procent i april har studsat tillbaka på mindre än ett halvår. Det är generellt denna gång industrin som leder återhämtningen. Fallet i ekonomin ser alltså ut att både bli mindre djupt och mindre långvarigt än vad som initialt befarades.

Den andra vågen

Smittspridningen gick under sommaren ner i stora delar av Europa, men har under hösten ökat igen. De registrerade fallen är i de flesta länder i Europa nu betydligt fler än de var i våras. Det beror dels på en ökad smittspridning, dels på att det nu utförs betydligt fler tester än vad som gjordes i våras. Smittspridningen har under hösten främst skett i yngre åldersgrupper vilka generellt inte drabbas av lika svår sjukdom. Lärdomarna från i våras bör också ha gjort samhällena bättre rustade och bör bidra till att samhället denna gång bättre kan skydda de mest utsatta grupperna. De senaste veckorna har dock även antalet sjuka som behöver sjukhusvård börjat öka, och det gäller även dödsfallen.

Diagram 1 Antal bekräftade fall av covid-19 de senaste 14 dagarna per 100 000 invånare

Källa: Macrobond och Europeiska smittskyddsmyndigheten (ECDC)

Den ökade smittspridningen är oroande och i många länder har olika restriktioner skärpts för att begränsa utvecklingen. Restriktionerna kommer återigen få negativ inverkan på den ekonomiska utvecklingen, men vår bedömning är att den inte kommer bli lika omfattande som vid de totala nedstängningarna i våras. Denna gång kan effekten av restriktionerna också vara mer koncentrerade till de branscher vars verksamhet bygger på att människor samlas på en begränsad yta utan möjlighet till att hålla distans. Exempel på sådana branscher är hotell, restauranger och resenärigen. Vi bedömer det som osannolikt att det kommer ske långvariga nedstängningar av till exempel

industri­an­läg­g­ning­ar eller upp­stå stör­ning­ar i de globa­la han­dels­mön­stren på motsvarande sätt som inträffade i våras. Där­emot kan smittspridningen få konsekvenser i form av stör­ning­ar genom att personal på företag både i Sverige och i Europa kommer vara frånvarande från arbete på grund av sjuk­dom. Även viss tillfällig nedgång i konsumtionen är att vänta i Europa. Sammantaget bedömer vi dock att de negativa effek­terna på svensk export denna gång blir avsevärt mindre än vad som var fallet i våras. En annan skillnad mot i våras är att smitt­spridningen, och därmed de ekonomiska konsekvenserna, i Kina är betydligt lägre. Många svenska exportföretag drar nytta av en stark efterfrågan på den kinesiska marknaden. Även ut­vecklingen på övriga exportmarknader utanför Europa är be­tydligt bättre nu än under våren.

I och med att effekterna koncentreras till en mindre del av ekonomin kommer också stödåtgärder kunna utformas mer pre­cist, för att stötta företag vars verksamheter mer eller mindre be­läggs med tillfälliga näringsförbud. Stödåtgärder är dessu­tom redan utarbetade och finns på plats vilket gör det lättare att ändra, förlänga eller återinföra dem snabbt. De statsfinansi­ella möjligheterna att förlänga stödinsatserna utgör till synes inte heller något stort problem, varken i Sverige eller i resten av Europa.

Unionens scenario

I och med att den ekonomiska utvecklingen framöver till stor del beror på hur smittspridningen fortlöper, vilka restriktioner som införs, samt när ett vaccin kan finnas tillgängligt, behöver en prognos över den framtida ekonomiska utvecklingen bygga på vissa antaganden gällande dessa faktorer.

Enligt Folkhälsomyndigheten är ett vaccin, om och i så fall när det blir godkänt för användning i Sverige, ett av flera sätt att skydda sig mot covid-19 – men det är fortsatt inte den enda lösningen. Enligt myndigheten kommer exempelvis rekomen­dationerna om att stanna hemma vid symtom, hålla av­stånd och arbeta hemifrån när det är möjligt att kvarstå så länge som pandemin pågår. Något som enligt Folkhälsomyndigheten kommer vara fallet en betydande tid efter det att ett vaccin först finns tillgängligt.

I Folkhälsomyndighetens delredovisning av regeringsuppdraget om en nationell plan för vaccination mot covid-19 (över­lämnad den 31 augusti 2020) uppger myndigheten att det mest troliga är att vacciner kommer att levereras stegvis i begränsade volymer och erbjudas olika grupper enligt en prioriteringsord­ning. De grupper som pekas ut som högst prioriterade är dels personer över 70 år eller andra med bakomliggande tillstånd som utgör en riskfaktor för att bli allvarligt sjuk, dels personal inom äldreomsorg, hälso- och sjukvård och övrig omsorgsper­sonal som arbetar nära personer med risk för allvarlig covid-19.

Även Sveriges nationella vaccinsamordnare har vid ett flertal tillfällen under oktober och november uttalat sig om att ett vac­cin kommer behöva erbjudas befolkningen stegvis och under en längre period. Även om det i dagsläget är för tidigt att säga hur det faktiskt blir, var hans bedömning att de högst priorite­rade grupperna (enligt ovan, totalt cirka 3 miljoner personer) sannolikt kommer kunna vaccineras under det första halvåret

2021. För övriga befolkningen var bedömningen att en vac­cination kommer dröja till det andra halvåret.

Även av internationella experter ges en likartad bild. Till exem­pel har WHO:s chefsforskare sagt att det kan dröja till 2022 in­nan en frisk ung person kommer kunna erbjudas ett vaccin. Positiva nyheter gällande vaccinsituationen var de resultat som presenterats under november för två av de vaccinkandidater som kommit längst i utvecklingen. Enligt de preliminära resul­tat­en från de pågående fas-3-studierna ger båda vaccinen mer än 90 procents skydd mot covid-19.

Givet att ett vaccin sannolikt inte kommer vara tillgängligt för hela befolkningen förrän mot slutet av 2021, och givet Folk­hälsomyndighetens syn på fortsatta begränsande rekomen­dation­er under ett vaccins stegvisa introduktion, kommer vissa branscher vara negativt påverkade av restriktionerna under hela prognosperioden.

Vi räknar dock med att graden av påverkan kommer att avta under loppet av 2021. Riskgrupper och vårdpersonal kommer att ha hunnit vaccineras fram till sommaren. Sannolikt kom­mer även smittspridningen i sig att avta under sommaren på liknande sätt som den gjorde i år. I takt med att smittsprid­ningen avtar och vaccineringen ökar kommer restriktionerna kunna lättas. Vi har under det senaste halvåret sett att allmän­heten överlag anpassar sitt beteende efter hur smittspridningen och trycket på vården utvecklas. Både i att bli mer strikt i sitt förhållningssätt, till exempel till kontakt med andra männi­skor, men även genom att lätta på den striktheten när situa­tionen gällande pandemin tillåter. Det har gjort att utvecklingen har kunnat svänga snabbt åt båda håll. Det medför också att det finns en god möjlighet till ett snabbt uppsving under det andra halvåret 2021 för flera av de tjänstebanscher som varit hårdast drabbade under pandemin. De kan då också dra nytta av ett uppdämt behov hos konsumenterna, till exempel gällande konsumtion av kulturevenemang och utlandsresor.

Unionens prognos

Sammanlagt bedömer vi att BNP minskar med 3,6 procent under 2020, efter ett år av dramatiska svängningar. Ett histo­riskt stort fall under det andra kvartalet följdes av en snabb rekyl redan under det tredje. Återhämtningstakten har sedan plan­nat ut och utvecklingen under det fjärde kvartalet kommer dessutom att tyngas av den ökade smittspridningen med efter­följande skärpta restriktioner. Hushållens konsumtion och tjänstesektorns produktion kommer återigen falla tillbaka nå­got, men effekterna blir inte lika stora som i våras och vägs nu också upp av en mer gynnsam utveckling för exporten samt produktionen inom industrin.

Inledningen av 2021 kommer fortsatt att präglas av den under hösten ökade smittspridningen. I takt med att vaccineringen tar fart och smittspridningen avtar kommer dock restriktion­erna succesivt kunna lättas och aktiviteten i en allt större del av ekonomin åter öka. Den ekonomiska utvecklingen får även un­der 2021 stöd av stora finanspolitiska åtgärder. Vi bedömer att BNP totalt sett ökar med 3,6 procent under 2021.

Arbetslösheten väntas ligga kvar på nuvarande nivå en bit in i 2021 för att sedan sjunka under året i takt med att den ekonomiska aktiviteten ökar.

Tabell 1 Unionens prognos – försörjningsbalansen, jämförelser föregående år, procent

	2019	2020	2021
BNP	1,3	-3,4	3,7
BNP, kalenderkorrigerat	1,4	-3,6	3,6
Hushållens konsumtion	1,3	-4,9	4,5
Offentlig konsumtion	0,1	-0,3	2,5
Fasta bruttoinvesteringar	-1,0	-3,0	3,5
Lagerinvesteringar	-0,1	-0,5	0,0
Export	3,3	-5,5	5,0
Import	1,1	-6,3	5,0

Källa: SCB och egna bedömningar

Tabell 2 Unionens prognos – nyckeltal, procent

	2019	2020	2021
Arbetslöshet (årsnitt)	6,8	8,5	8,7
Sysselsättningstillväxt	0,7	-1,8	-0,2
Produktion näringslivet	1,7	-4,5	5,0
KPI, årsgenomsnitt	1,8	0,6	1,3
KPIF, årsgenomsnitt	1,7	0,6	1,3

Källa: SCB och egna bedömningar

En prognos över den ekonomiska utvecklingen är naturligtvis ovanligt osäker just nu, då den utöver den normala osäkerhet som en sådan prognos är behäftad med, är intimt förknippad med hur den nyckfulla smittspridningen fortlöper och de restriktioner som införs för att begränsa den. En snabbare smittspridning, med än hårdare restriktioner än de vi räknat med, skulle försämra läget. Samtidigt finns även möjligheten till bättre utveckling än den vi förutspår om smittspridningen avtar snabbare och/eller de ekonomiska effekterna av de restriktioner som nu införs blir mindre än vad vi utgår ifrån. Ett vaccin som ger ett starkt skydd, och som kan distribueras snabbare än i vårt scenario, skulle också ge möjlighet till ett snabbare och starkare uppsving under nästa år.

Ett bakslag i utvecklingen, eller andra hinder i produktion eller distribution, av ett vaccin mot covid-19 skulle å andra sidan riskera att kraftigt försvaga den ekonomiska återhämtningen i hela världsekonomin.

Utgången av det amerikanska presidentvalet har gett vissa förhoppningar om lättnader av de handelshinder som införts under den senaste mandatperioden, vilket vore gynnsamt för utvecklingen av världshandeln. En allmänt större förutsägbarhet gällande politiska beslut i världens största ekonomi skulle också sannolikt i sig vara bra för hela världsekonomin.

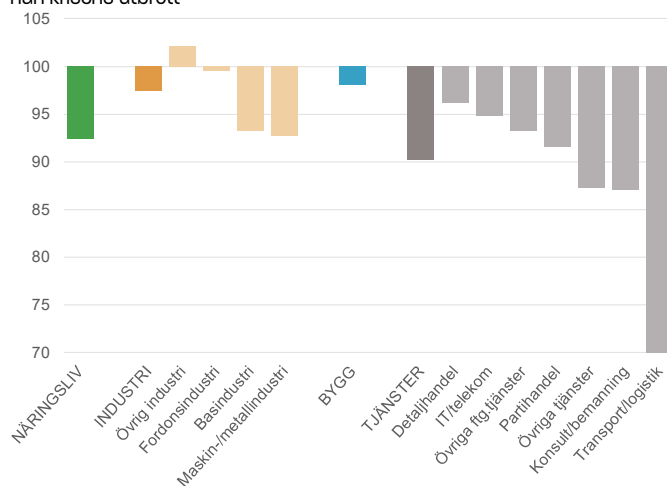
¹ Övrig industri utgörs av: försvars-, livsmedels-, läkemedelsindustri samt övrig tillverkande verksamhet. Övriga företagstjänster samlar tjänsteföretag med det gemensamma att de dels i huvudsak har andra företag/offentlig sektor som sina kunder, dels tillhör branscher som

Unionens Branschbarometer

I Branschbarometern bedömer Unionens klubbar nuläget och utsikterna i de egna företagen inför det kommande halvåret i relation till det senaste halvårets utveckling. Svaren presenteras nedbrutet på sektorer och branscher samt på geografiska regioner. Den nu aktuella upplagan av undersökningen genomfördes under andra halvan av oktober.

Sedan mitten av mars – när Branschbarometern senast genomfördes – har den svenska ekonomin och näringslivet genomlevt en turbulent tid. Detta beskrivs utförligt i andra delar av denna rapport. För att få en utgångspunkt för de bedömningar av den närmaste framtidens utveckling som är undersökningens fokus, har klubbarna bedömt hur hög produktionstakten i verksamheten är i nuläget jämfört med innan krisen bröt ut. Bedömningsskalan är att 100 är identisk nivå som innan krisen, 50 en halvering, 200 en dubbling och 0 att produktionen i nuläget helt ligger nere.

Diagram 2 Produktionstakt nuläge, sektorer och branscher, 100=nivån innan krisens utbrott¹

Källa: Unionens Branschbarometer

Klubbarnas sammanvägda bedömningar pekar mot att näringslivets produktionstakt under andra halvan av oktober låg cirka 8 procent lägre än innan krisens utbrott. Minskningen syns i olika grad i alla tre sektorer, och i nästan samtliga branscher. Störst är produktionssänkningen inom tjänstesektorn där alla branscher backat, men där det mesta bleknar vid sidan av transport & logistikens inbromsning med 30 procent.

Industrins taksänkning är måttligare än tjänstesektorns, sammanlagt cirka 3 procent och med relativt olika läge för de olika branscherna. Mest kännbara är effekterna av krisen i nuläget för maskin- och metallvaruindustrin samt för den sammanvägda basindustrin, vilka båda ligger cirka 7 procent under produktionsnivån före krisen. Fordonsindustrin däremot är tillbaka på utgångsnivån, och det som vi här benämner den ”övriga industrin” har som enda bransch skruvat upp sin produktion. En förklaring till detta är den positiva efterfrågeeffekt

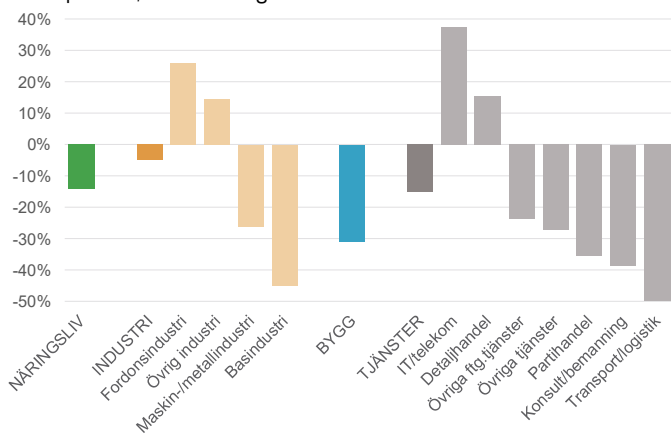
inte samlar ett tillräckligt svarsunderlag i undersökningen för att saredovisas. Basindustrin utgörs av följande underbranscher: kemi-, skogs- och pappers- samt stål- och gruvindustri. Övriga tjänster består i huvudsak av delbranscherna media, turism och hotell & restaurang.

som pandemin haft på produkter från läkemedelsindustrin, vilken sorterar in i den branschen.

Ytterligare ett sätt att förankra utsikterna för det kommande halvåret i ett nuläge, är klubbarnas uppfattning om företagets nuvarande lönsamhet. Här beskriven med viktade netttotal, vilket innebär att andelen av klubbarna som svarat att lönsamheten är starkare eller mycket starkare än normalt sätts i relation till andelen som svarat det motsatta. Ett positivt netttotal innebär alltså att andelen med starkare lönsamhet än normalt överväger.

Även beskrivet på detta sätt blir det tydligt att situationen varierar kraftigt mellan olika branscher. Som helhet är industrin nu i mindre utsträckning än tjänstesektorn drabbad av/bättre återhämtad efter coronakrisens effekter, men skillnaderna mellan olika branscher inom respektive sektor är mycket stora. Att lönsamhetsläget i näringslivet generellt, och specifikt i delar av industrin, kunnat hållas uppe relativt väl trots den djupa nedgången under våren, förklaras antagligen till stor del av systemet med korttidsarbete.

Diagram 3 Nulägesbedömning av företagets lönsamhet, viktade nettoandelar i procent, 0 = normalläge

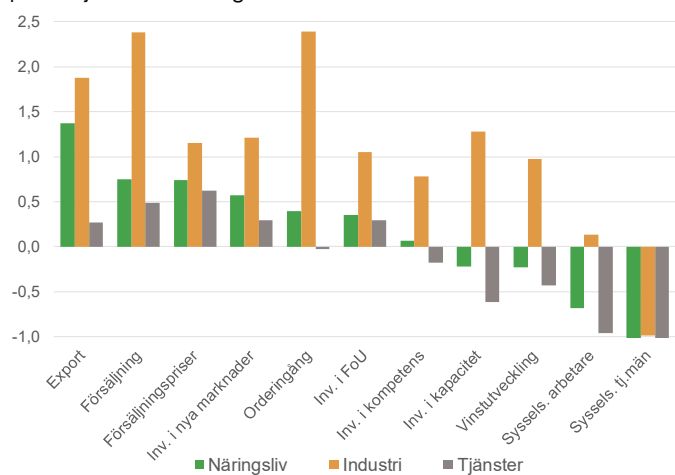
Källa: Unionens Branschbarometer

Det finns ett mönster i hur positivt respektive negativt klubbarna i olika branscher ser på lönsamheten som känns igen från beskrivningen av produktionstakten. Transport & logistik och konsult & bemanning är de tjänstebanscher med mest ansträngt lönsamhetsläge, med negativa netttotal på cirka 40 respektive 50 procent. Detaljhandeln och IT & telekom befinner sig i en betydligt bättre sits, med starkare lönsamhet än normalt, vilket även gäller för fordons- och övriga industrin. Basindustrin är den industribransch med sämst lönsamhetsläge jämfört med normalt, men bilden är inte enhetlig ens i den branschen. Här ingår delbranscherna skog & papper och stål & gruv, vilka båda ligger på cirka -50, men även kemi vars lönsamhet beskrivs som normal i nuläget.

² Indexet är en sammanvägning av resultatet för sju indikatorer, vilka omfattar förväntad utveckling under det kommande halvåret gällande företagets marknad (ordergång, försäljning och vinstutveckling), investeringar och sysselsättning.

Nedan presenteras klubbarnas förväntningar gällande utvecklingen det kommande halvåret, jämfört med det senaste halvårets utfall. Branschbarometerens index i höstens upplaga noteras på 50, vilket med undersökningens metod innebär att klubbarna sammantagna balanserar på gränsen mellan positiva och negativa förväntningar.²

Diagram 4 Förväntansläget uppdelat på indikatorer, förväntad förändring i procent jämfört med föregående halvår

Källa: Unionens Branschbarometer

För näringslivet som helhet är det förväntningar på en växande försäljning, och då främst till utlandet, samt stigande försäljningspriser och ökade investeringar i nya marknader som stärker stämningensläget. Tynger gör utsikterna gällande sysselsättningen – för arbetare men främst för tjänstemän.³

Industriklubbarnas sammantagna förväntningar är positiva – sektorns index noteras på 55 – medan index för tjänstesektorn som helhet är 49, vilket ska läsas som mer eller mindre neutrala förväntningar på det kommande halvåret. För samtliga indikatorer förutom sysselsättningen för tjänstemän är förväntningarna mer – och ofta mycket mer – positiva i industrin än i tjänstesektorn. Exporten och ökande ordergång väntas lyfta industrin, med stigande vinst och ökade investeringar som följd. Att sysselsättningen för arbetare inte väntas öka parallellt med stigande försäljning och ökade investeringarna i kapacitet, förklaras troligen delvis av den ”buffert” som fortfarande finns i form av anställda som är uttagna i korttidsarbete. De förväntade neddragningarna av tjänstemän inom industrin har till stor del sin rot i strukturförändringar, vilka kan ha påskyndats av krisen men som kvarstår trots förbättrad konjunktur.

Den indikatorn som starkast – om än måttligt - signalerar positiva förväntningar för tjänstesektorn inför det kommande halvåret är försäljningspriser. Sysselsättningen för såväl arbetare som tjänstemän bedöms minska, vilket även gäller investeringarna i kapacitet. I samtliga dessa fall är transport & logistik den bransch där förväntningarna är mest negativa.

³ En strukturell skevhet i Branschbarometern slår igenom i sysselsättningsciffrorna. Sysselsättningsökningen på arbetsmarknaden återfinns till stor del i små företag samt i offentlig sektor, medan undersökningen riktar sig till klubbar inom privata näringslivet med minst 20 medlemmar.

Unionenklubbarnas bedömning av konjunkturen hösten 2020

Det kommande halvåret i förhållande till det senaste halvåret – branschindelat*

	Bas-industri	Fordons-industri	Maskin- & metallvaru-industri	Övrig industri	Bygg	It & telekom	Konsult & bemanning	Transport & logistik	Övriga företags-tjänster	Detalj-handel	Parti-handel	Övriga tjänster	Totalt hösten 2020
Ordergång	Ökning med 2,5 till 5%	Ökning med 2,5 till 5%	Minskning med 0,5 till 2,5%	Ökning med 2,5 till 5%	Minskning med 0,5 till 2,5%	Ökning med 2,5 till 5%	Minskning med 0,5 till 2,5%	Minskning mer än 5%	Otillräckligt svarsunderlag	Ökning med 2,5 till 5%	Ökning med 2,5 till 5%	Minskning mer än 5%	Otillräckligt svarsunderlag
Försäljning	Ökning med 2,5 till 5%	Ökning med 2,5 till 5%	Minskning med 0,5 till 2,5%	Ökning med 2,5 till 5%	Minskning med 0,5 till 2,5%	Ökning med 2,5 till 5%	Minskning med 0,5 till 2,5%	Minskning med 2,5 till 5%	Otillräckligt svarsunderlag	Ökning med 2,5 till 5%	Ökning med 2,5 till 5%	Minskning mer än 5%	Ökning med 2,5 till 5%
Export	Ökning med 2,5 till 5%	Ökning med 2,5 till 5%	Minskning med 0,5 till 2,5%	Ökning med 2,5 till 5%	Minskning med 0,5 till 2,5%	Ökning med 2,5 till 5%	Ökning med 2,5 till 5%	Minskning med 2,5 till 5%	Otillräckligt svarsunderlag	Otillräckligt svarsunderlag	Minskning mer än 5%	Otillräckligt svarsunderlag	Ökning med 2,5 till 5%
Försäljningspriser	Otillräckligt svarsunderlag	Ökning med 2,5 till 5%	Ökning med 2,5 till 5%	Ökning med 2,5 till 5%	Ökning med 2,5 till 5%	Otillräckligt svarsunderlag	Otillräckligt svarsunderlag	Minskning med 2,5 till 5%	Ökning med 2,5 till 5%	Ökning med 2,5 till 5%	Ökning med 2,5 till 5%	Otillräckligt svarsunderlag	Ökning med 2,5 till 5%
Vinstutveckling	Minskning mer än 5%	Ökning med 2,5 till 5%	Minskning med 0,5 till 2,5%	Ökning med 2,5 till 5%	Minskning med 0,5 till 2,5%	Ökning med 2,5 till 5%	Otillräckligt svarsunderlag	Minskning mer än 5%	Otillräckligt svarsunderlag	Otillräckligt svarsunderlag	Minskning mer än 5%	Minskning mer än 5%	Otillräckligt svarsunderlag

Investeringar

I kapacitet	Otillräckligt svarsunderlag	Ökning med 2,5 till 5%	Otillräckligt svarsunderlag	Ökning med 2,5 till 5%	Minskning med 0,5 till 2,5%	Ökning med 2,5 till 5%	Otillräckligt svarsunderlag	Minskning med 2,5 till 5%	Minskning mer än 5%	Ökning med 2,5 till 5%	Minskning mer än 5%	Minskning mer än 5%	Otillräckligt svarsunderlag
I nya marknader	Otillräckligt svarsunderlag	Ökning med 2,5 till 5%	Otillräckligt svarsunderlag	Ökning med 2,5 till 5%	Minskning med 0,5 till 2,5%	Ökning med 2,5 till 5%	Otillräckligt svarsunderlag	Minskning mer än 5%	Ökning med 2,5 till 5%	Ökning med 2,5 till 5%	Minskning mer än 5%	Ökning med 2,5 till 5%	Ökning med 2,5 till 5%
I forskning & utveckling	Ökning med 2,5 till 5%	Ökning med 2,5 till 5%	Minskning med 0,5 till 2,5%	Ökning med 2,5 till 5%	Minskning med 0,5 till 2,5%	Ökning med 2,5 till 5%	Otillräckligt svarsunderlag	Minskning med 2,5 till 5%	Ökning med 2,5 till 5%	Otillräckligt svarsunderlag	Otillräckligt svarsunderlag	Ökning med 2,5 till 5%	Otillräckligt svarsunderlag
I kompetens	Minskning mer än 5%	Ökning med 2,5 till 5%	Otillräckligt svarsunderlag	Ökning med 2,5 till 5%	Otillräckligt svarsunderlag	Minskning med 0,5 till 2,5%	Otillräckligt svarsunderlag	Minskning med 2,5 till 5%	Otillräckligt svarsunderlag	Ökning med 2,5 till 5%	Otillräckligt svarsunderlag	Minskning mer än 5%	Otillräckligt svarsunderlag

Sysselsättning

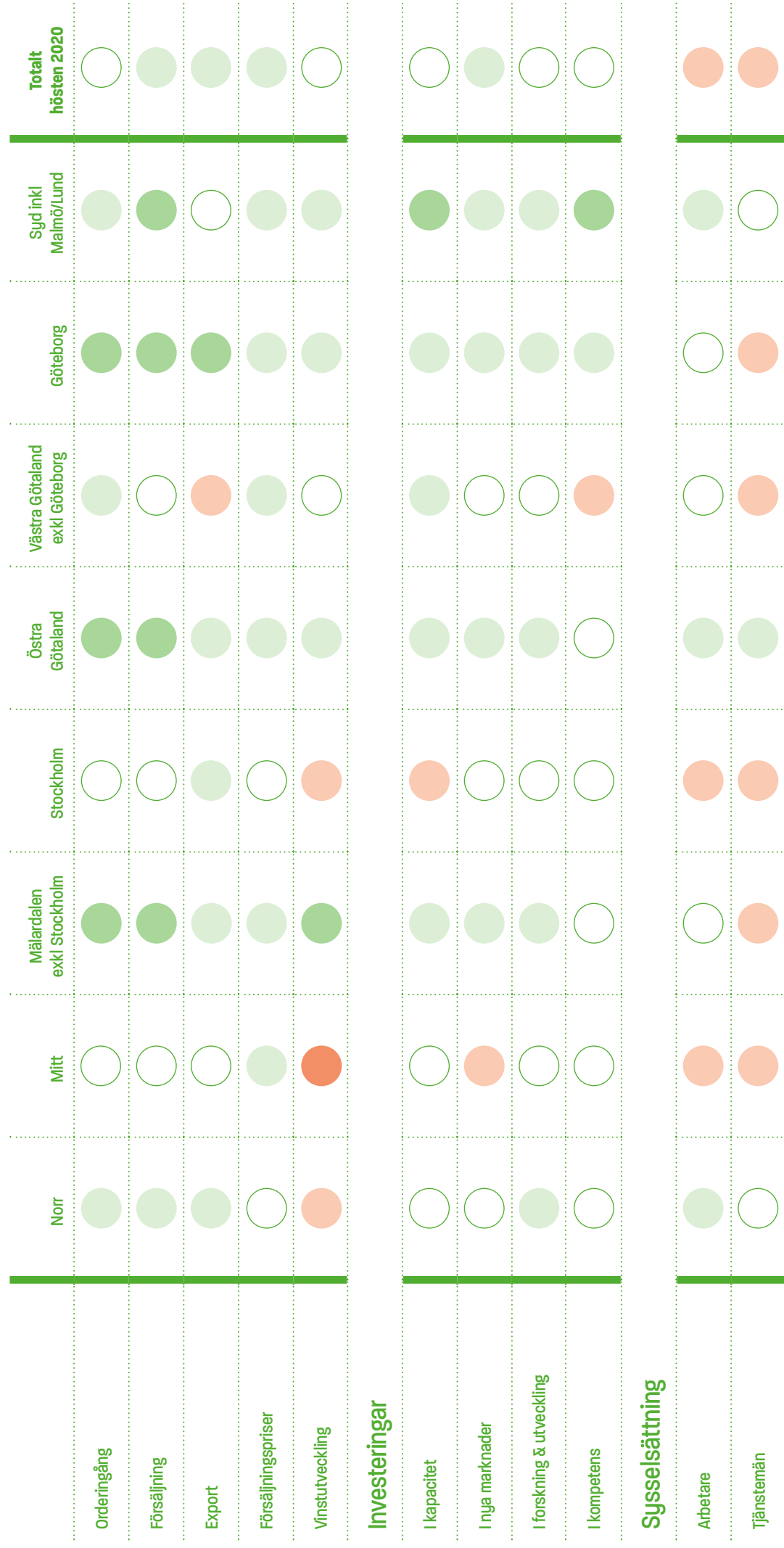
Arbetare	Minskning mer än 5%	Ökning med 2,5 till 5%	Minskning med 0,5 till 2,5%	Ökning med 2,5 till 5%	Otillräckligt svarsunderlag	Minskning med 0,5 till 2,5%	Otillräckligt svarsunderlag	Minskning med 2,5 till 5%	Minskning mer än 5%	Minskning mer än 5%	Otillräckligt svarsunderlag	Minskning mer än 5%	Minskning mer än 5%
Tjänstemän	Minskning mer än 5%	Minskning mer än 5%	Minskning med 0,5 till 2,5%	Ökning med 2,5 till 5%	Minskning med 0,5 till 2,5%	Minskning med 0,5 till 2,5%	Otillräckligt svarsunderlag	Minskning med 2,5 till 5%	Minskning mer än 5%	Minskning mer än 5%	Otillräckligt svarsunderlag	Minskning mer än 5%	Minskning mer än 5%

*Basindustri: kemi, skog/papper och stål/gruv. Övrig industri: försvar, livsmedel, läkemedel och övriga industribranscher. IT-konsulter ingår i Konsult och bemanning.

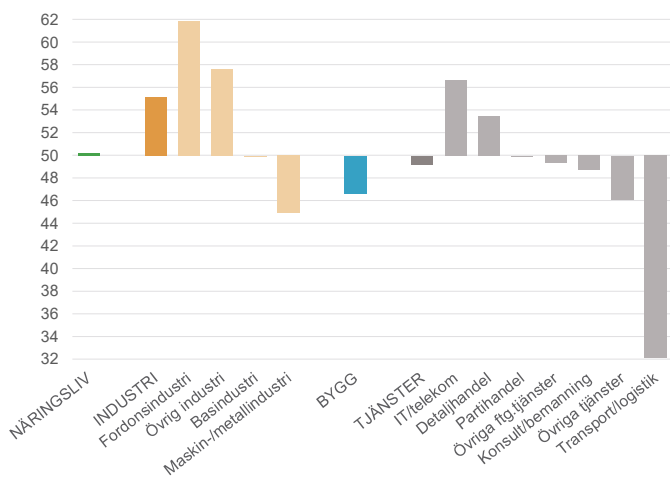
Unionenklubbarnas bedömning av konjunkturen hösten 2020

Det kommande halvåret i förhållande till det senaste halvåret – regionindelat*

* **Norr:** Lappland, Norrbotten, Västerbotten, Ångermanland, Jämtland och Härjedalen. **Mitt:** Hälsingland, Gästrikland, Dalarna och Värmland. **Mälardalen:** Uppland, Södermanland, Västmanland, Närke och Gotland. **Östra Götaland:** Östergötland, Småland och Öland. **Västra Götaland:** Västergötland, Dalsland, Bohuslän och norra Halland. **Syd:** Blekinge, södra Halland och Skåne.

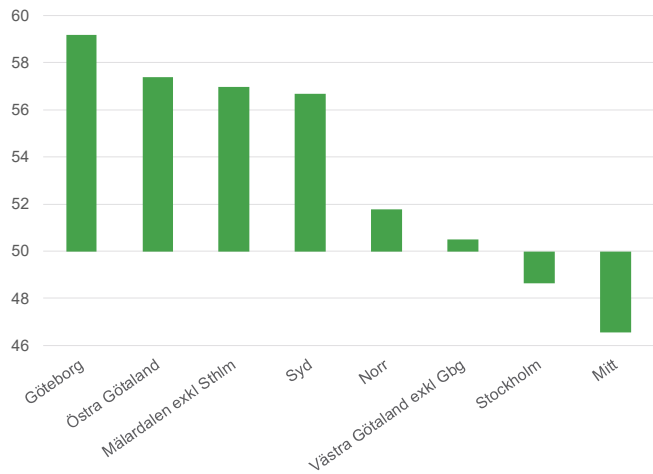
Diagram 5 Förväntansläget uppdelat på sektorer och branscher, index med 50=neutralvärde

Källa: Unionens Branschbarometer

Sammanfattat med Branschbarometerens index bedöms det kommande halvåret innebära en förbättrad konjunktur främst för fordonsindustrin, branschen här kallad "övriga industrin" och för IT & telekom. En ytterligare mer finfördelad uppdelning visar att delbranscherna med mest positiva förväntningar är livsmedelsindustrin, försvarsindustrin och telekom. I andra änden av spektret förväntas transport & logistik fortsätta åderlätas från ett redan – som klargjorts – mycket tufft utgångsläge. Även maskin- & metallvaruindustrin, bygg och branschen här kallad "övriga tjänster" har sammantaget negativa förväntningar.

Diagram 6 Regionalt förväntansläge, index med 50=neutralvärde

Källa: Unionens Branschbarometer

En brytning av resultaten i Branschbarometern på geografiska regioner visar att förväntningarna är högst ställda i fordonsindustritunga Göteborg, medan de är tydligt negativa i region Mitt. I den senare väger den i nuläget mollstämda stål- respektive maskin & metallvaruindustrin relativt sett tungt. Noterbart är att detta är första gången under de senaste fem åren som det i jämförelse med övriga regioner tjänstetunga Stockholm har ett indextal under 50.

Unionen genomför två gånger om året en enkätundersökning bland sina klubbar. Denna Branschbarometers upplaga baseras på bedömningar från 741 klubbar på 630⁴ företag med sammanlagt 616 000 anställda i Sverige. Svarefrekvensen var 43 procent.

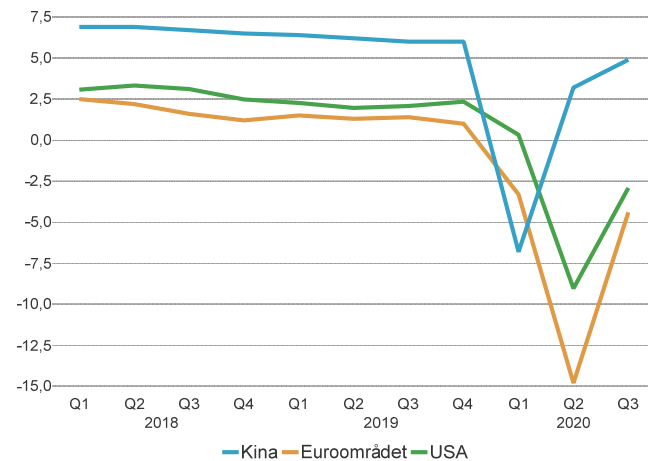
Internationell utveckling

Efter att de hårdaste restriktionerna lyftes i början av sommaren har den globala ekonomin inlett en återhämtning, vilken har gått snabbare än vad många trodde för bara några månader sedan. Men det kommer fortfarande dröja innan den ekonomiska aktiviteten når samma nivå som innan krisen.

Den internationella ekonomins utveckling vilar fortsatt i hög grad på den framtida smittspridningen och vilken påverkan nya restriktioner får på ekonomin. I oktober och början av november har smittspridningen i Europa accelererat till den grad att vissa hårdare restriktioner har återinförts, bland annat i Tyskland, Frankrike och Storbritannien.

Sammantaget bedöms den globala BNP-tillväxten sjunka med 4,4 procent under 2020 för att sedan växa med 5,2 procent 2021. Bland de avancerade ekonomierna beräknas BNP sjunka med 6,0 procent 2020 och därefter växa med 3,9 procent 2021. Trots att situationen på de flesta marknader har förbättrats väsentligt sedan i somras och att ekonomin är inne i en återhämtning, fortsätter den ekonomiska aktiviteten i de flesta länder att vara under det normala.

Diagram 7 BNP, procentuell förändring jämfört med motsvarande kvartal föregående år

Källa: Macrobond

I USA, liksom i de flesta andra länder, har den ekonomiska utvecklingen återhämtat sig något från de värsta krismånaderna, samtidigt som arbetslösheten har sjunkit tillbaka från rekordnivåerna. Färsk makroekonomisk månadsstatistik pekar på blandade rörelser, med vissa orostecken och vissa ljuspunkter. Den viktiga detaljhandeln har exempelvis återhämtat sig relativt bra, medan industriproduktionen återigen sjönk i september. Det kan i sig vara ett tecken på att industrin i USA håller på att förlora momentum. En annan viktig fråga är utsikterna

⁴ Skillnaden i antalet klubbar och företag beror på att det i vissa fall inkommit svar från flera klubbar inom samma koncern. Det angivna antalet anställda som svaren representerar är korrigerat för detta.

för ett andra stimulanspaket, där diskussioner mellan demokrater och republikaner i kongressen har pågått sedan sommaren utan en lösning.

USA har också avslutat ett val där demokraternas kandidat Joe Biden har fått en majoritet av elektorsrösterna. Valresultatet har bestridits av Donald Trump och stora delar av det republikanska partiet, men med all sannolikhet kommer det inte att vara tillräckligt för att ändra utfallet.

Kina drabbades tidigast av viruset, men fick relativt snabb kontroll på smittspridningen vilket bidrog till att ekonomin inte behövde stängas ned under någon längre period. Redan under det andra kvartalet visade den kinesiska ekonomin tillväxt, och medan det inledningsvis var utrikeshandeln som stod för återhämtningen har nu privatkonsumtionen också tagit fart. Detta gör att Kina som den enda av de stora ekonomierna väntas visa tillväxt under 2020.

Europa däremot har drabbats hårdast av pandemin och de ekonomiska effekter som den har fört med sig. Sydeuropa och Storbritannien väntas få nästintill tvåsiffriga tillväxttapp under 2020. Vid sidan av pandemin står det också still i diskussionerna mellan Storbritannien och EU gällande ett frihandelsavtal till när övergångsperioden i efterdyningarna av Brexit löper ut vid årsskiftet. Ett misslyckande att teckna ett avtal skulle innebära stora problem för många företag.

I Tyskland implementerades nya restriktioner den 2 november, som ska gälla en månad. Åtgärderna inkluderar bland annat stängningar av restauranger, gym och biografier. Dessa kommer att störa den ekonomiska återhämtningen som landet var inne i. Bara några dagar tidigare rapporterades en stark notering i inköpschefsindex för industrin för oktober, men den utvecklingen överskuggas nu av de nya restriktionerna.

Tabell 3 Internationell BNP-tillväxt, procentuell förändring årstakt

	2019	2020	2021
Världen	2,9	-4,4	5,2
USA	2,3	-4,3	3,1
Kina	6,1	1,9	8,2
Euroområdet	1,2	-8,5	5,2
Tyskland	0,6	-6,2	4,2
Storbritannien	1,4	-10,5	5,9
Avancerade ekonomier	1,7	-6,0	3,9

Källa: IMF och egna bedömningar

Enligt ILO har nedgången i arbetade timmar globalt under det andra kvartalet motsvarat cirka 400 miljoner färre heltidstjänster jämfört med det andra kvartalet 2019. Samtidigt väntas den globalt kraftigt fallande efterfrågan få en betydande dämpande påverkan på prisutvecklingen under 2020. Bland de avancerade ekonomierna väntas inflationen landa på 0,8 procent 2020 för att stiga till 1,6 procent 2021.

Den globala handeln har påverkats kraftigt av nedstängningarna av produktion, den uteblivna efterfrågan och störningarna i leverantörskedjan som kommit i pandemins spår. Under

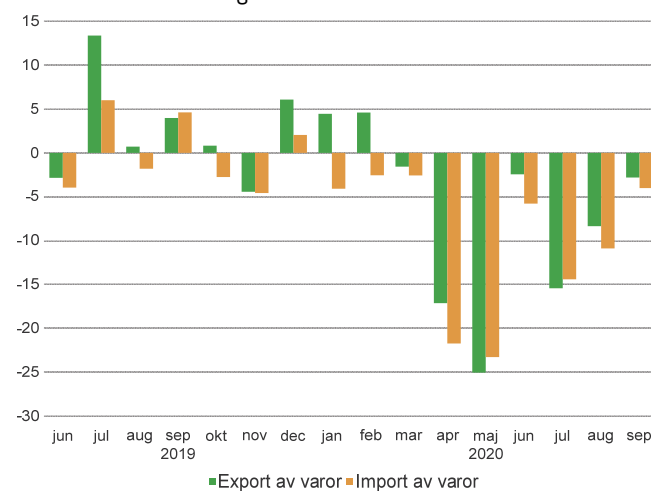
2020 väntas de globala handelsvolymerna minska med 10 procent, för att växa med cirka 8 procent 2021. Nedgången har varit särskilt stor i länder med omfattande turism. Det är generellt länder med stor tjänsteexport som har fått uppleva de största nedgångarna i handelsvolymerna.

Svensk omvärldshandel

Coronapandemins effekt på hela världsekonomin fick direkt stor påverkan på den svenska exporten. Den initiala nedstängningen av många länder orsakade omfattande störningar i de globala handelsmönstren. Leveranser av insatsvaror och nyckelkomponenter till den svenska industrin uteblev vilket gjorde att vissa delar av industrin, framför allt inom fordonsindustrin, fick sätta hela produktionen på paus. Dessutom sjönk den globala efterfrågan på investeringsvaror drastiskt när företag i andra länder tvingades pausa pågående och planerade projekt. Både varu- och tjänsteexporten minskade med omkring 15 procent under det andra kvartalet, med den största nedgången koncentrerad till april och maj.

Efter krisens akuta skede har världshandeln åter öppnats upp och problemet med leveransstörningar är inte längre avgörande. Exporten har också återhämtat sig snabbt efter fallet i våras. Varuexporten var i september cirka 3 procent lägre än ett år tidigare.

Diagram 8 Export och import av varor, procentuell förändring jämfört med motsvarande månad föregående år

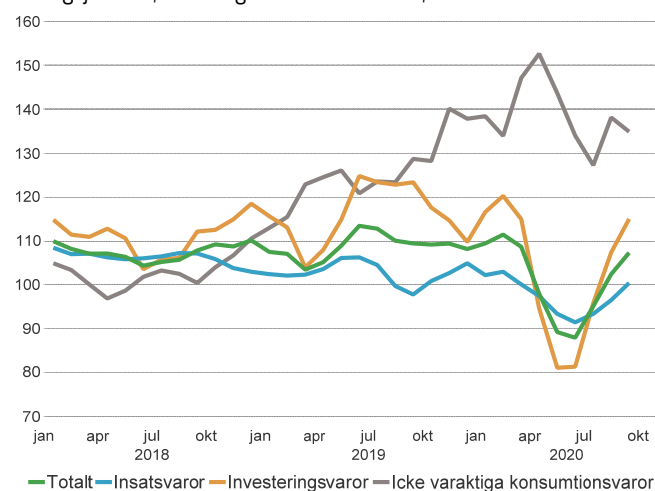
Källa: Macrobond och SCB

Tjänsteexporten minskade totalt med 17 procent under det andra kvartalet, vilket motsvarar nästan 30 miljarder kronor. Tjänsteslaget resor, vilket främst består av försäljning kopplat till utländska medborgares turism i Sverige, minskade med 77 procent (16 miljarder). Detta är naturligtvis en följd av det kraftigt minskade, eller i många fall helt upphörda, resandet mellan länder under krisen. På motsvarande sätt minskade tjänsteimporten av resor, vilket alltså är svenska medborgares konsumtion utomlands, med 80 procent (27 miljarder). Övriga delar av tjänsteexporten som minskade under det andra kvartalet var främst flygtransporter (-26 procent, 6 miljarder) samt olika tekniska och handelsrelaterade affärstjänster (-30 procent, 6 miljarder).

Utrikeshandeln har under året framförallt dämpats gentemot EU-länderna, till vilka mer än hälften av Sveriges export går. Även mot övriga Europa har nedgången varit omfattande medan det på övriga större marknader inte varit samma påverkan. Varuexporten till Nordamerika och Asien har till och med ökat något hittills under året.

Exportorderingen inom svensk industri har ökat efter tappet i våras och var både i augusti och september på ungefär samma nivå som ett år tidigare. Orderingen för investeringsvaror föll mest i våras men har också haft den snabbaste återhämtningstakten de senaste månaderna. Den positiva utvecklingen har till en del berott på ett uppskjutet behov sedan det stora tappet i våras men, och framför allt den senaste tiden, även på en mer varaktigt ökad efterfrågan.

Diagram 9 Exportordergång inom industrin, fasta priser, kalender- och säsongjusterat, tre mån glidande medelvärde, index

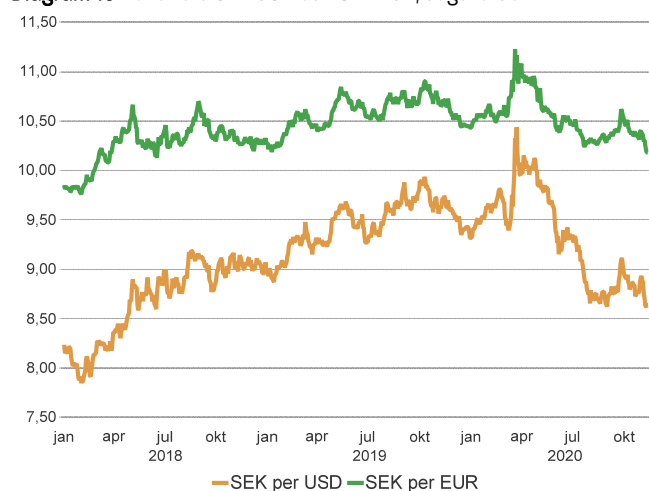

Källa: Macrobond och SCB

Den svenska kronan försvagades direkt när krisen slog till. Det är en vanlig och väntad utveckling för en mindre valuta i osäkra tider när riskaptiten på de globala marknaderna avtar. Mellan april och juli stärktes dock kronan oväntat kraftigt. En förklaring till den utvecklingen är sannolikt att svensk ekonomi i jämförelse med många andra länder ser ut att ha klarat sig väl genom krisen. Flera andra centralbanker har också sänkt sina styrräntor under krisen till nivåer mer lika den svenska. Sedan slutet av juli har kronkursen varit relativt stabil mot både euron och dollarn.

En starkare krona kan hämma den svenska exportutvecklingen. Det är dock viktigt att påpeka att den förändring som skett under året är relativt liten ur ett historiskt perspektiv och kommer efter ett antal år av succesiv försvagning. Sett i ett längre perspektiv är det i stort sett endast vid tidigare krisperioder, som till exempel runt finanskrisen 2008–09, som kronan varit så lågt värderad som nu.

Diagram 10 Växelkurs SEK/USD och SEK/EUR, dagsvärden

Källa: Macrobond

Utvecklingen framöver för svensk export kommer i hög utsträckning avgöras av hur den internationella efterfrågan utvecklas, vilken i sin tur är beroende av hur smittspridning fortlöper och vilka restriktioner som införs i olika länder. En lägre ekonomisk aktivitet på viktiga exportmarknader skulle få en negativ inverkan på svensk export. Vår bedömning är att de restriktioner som nu införs runt om i Europa kan medföra vissa mindre störningar för produktionsapparaterna, men i så fall av helt annan magnitud än i våras. Därmed blir inte heller effekten på svensk export lika betydande. Jämfört med i våras är också utsikterna på flera andra exportmarknader, till exempel Kina, Nord- och Sydamerika, betydligt ljusare nu.

I Branschbarometern spår klubbarna totalt sett en ökning av exporten under det kommande halvåret. Mest positiva är klubbarna inom fordonsindustrin medan exportförväntningarna inom transport och logistik är betydligt sämre. Det följer som visats tidigare det allmänna stämningssläget i dessa branscher. Positivt för den totala exportutvecklingen framöver är att förväntningarna är bättre hos de företag som anger att en stor andel av deras produktion säljs på exportmarknader jämfört med företag där exportandelen är mindre.

Sammantaget har varuexporten återhämtat sig väl efter den stora nedgången i våras och exportorderingen pekar också på att den positiva utvecklingen kan fortsätta framöver. En del av tjänsteexporten kommer av samma skäl också kunna ha en bättre utveckling framöver. Totalt sett kommer den dock sannolikt under, åtminstone, första halvan av 2021 hämmas av fortsatt låg utländsk turism.

Vår bedömning är att exporten totalt sett minskar med 5,5 procent i år för att sedan öka med 5 procent under 2021. Importen minskar något mer än exporten i år för att sedan öka i samma takt som exporten nästa år.

Tabell 4 Unionens prognos över export och import, procentuell förändring jämfört med föregående år

	2019	2020	2021
Export	3,3	-5,5	5,0
Import	1,1	-6,3	5,0

Källa: SCB och egna bedömningar

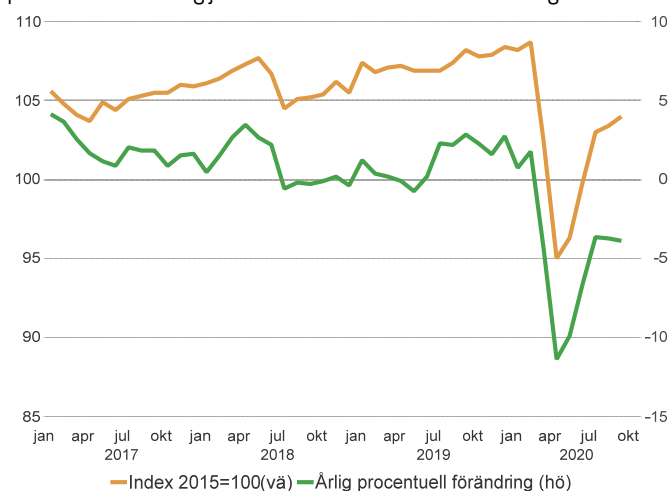
Konsumtion

Hushållens konsumtion

Den ökade oron i krisens inledning medförde att konsumtionen hölls tillbaka till förmån för ett ökat sparande, och restriktionerna har resulterat i ändrade konsumtionsmönster där hushållen konsumerat mer av vissa saker och mindre av andra. Det totala konsumtionsutrymmet har påverkats av att många personer fått en minskad inkomst till följd av arbetslöshet eller permittering. En ytterligare faktor som påverkat det potentiella konsumtionsutrymmet negativt är att aktieutdelningarna varit lägre, även om det är en typ av inkomstökning som i jämförelse med lön eller olika typer av bidrag vanligtvis inte i samma utsträckning leder till ökad konsumtion. För att motverka dessa negativa effekter och hålla uppe konsumtionsutrymmet har det införts åtgärder, till exempel det höjda taket i a-kassan samt att bankerna har tillåtits att göra tillfälliga undantag i amorteringskravet för bolån.

Löneökningstakten kommer totalt sett under 2020 vara något lägre än den varit de senaste åren, till följd av att de centrala kollektivavtalen för stora delar av arbetsmarknaden prolongerades under krisens akuta förlopp. Under 2021 kommer löneökningstakten istället att bli något högre än de senaste åren då de nya avtalen innehåller högre centrala löneökningar tidigt i avtalsperioden.

Diagram 11 Hushållens konsumtionsindikator, månad, index respektive procentuell förändring jämfört med motsvarande månad föregående år

Källa: Macrobond och SCB

Hushållens konsumtion minskade med nio procent under det andra kvartalet jämfört med samma kvartal året innan. SCB:s månatliga konsumtionsindikator visar att fallet var som störst i april och maj för att sedan återhämta sig starkt i juni och juli. I augusti och september avtog återhämtningstakten och konsumtionen ökade i en klart lägre takt jämfört med månaderna innan. Jämfört med motsvarande månad för ett år sedan var konsumtionen knappt 4 procent lägre i både juli, augusti och september.

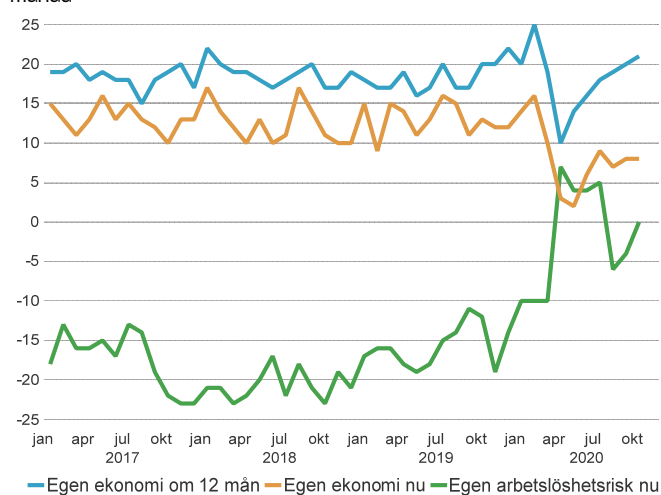
Korttransaktionsdata från Swedbank, som hittills under krisen varit en träffsäker indikator för hushållens konsumtion, visar att den årliga ökningstakten på runt -4 procent fortsatte under

oktober. Data från inledningen av november indikerar att konsumtionen gått ner ytterligare, en konsekvens av de nya striktare restriktionerna som införts i många regioner.

Olika typer av konsumtion har som sagt påverkats i olika stor utsträckning av krisen. Totalt minskade konsumtionen med i genomsnitt 4,6 procent under januari-augusti i år jämfört med motsvarande period året innan. Den största minskningen skedde för hotell och restauranger (-29 procent), kläder och skor (-27 procent) och transporter (-16 procent) medan till exempel konsumtionen av livsmedel ökade med i genomsnitt 1 procent och konsumtionen kopplat till boendet ökade med 1,5 procent.

De olika konsumtionstyperna har också haft olika utveckling under krisförloppet. Hotell- och restaurangbesöken minskade till exempel kraftigt inledningsvis men hade sedan en snabb uppgång under sommaren, sannolikt en effekt av ett ökat Sverigesemestrande. I augusti och september minskade dock hotell- och restaurangbesöken något igen. Försäljningen i dagligvaruhandeln hade en stor ökning i början av krisen till följd av den rusning som skedde till livsmedelsbutikerna, för att sedan återgå till mer normala nivåer de senaste månaderna.

Diagram 12 Hushållens konfidensindikator, säsongrensade netttotal, månad

Källa: Macrobond och Konjunkturinstitutet

Hushållens syn på den egna ekonomin försämrades snabbt under den akuta krisfasen i våras. Samtidigt sköt den upplevda risken för att själv bli arbetslös i höjden. Under sommaren avtog pessimismen i takt med att det kom allt fler signaler om att de ekonomiska effekterna av krisen inte blivit så allvarliga som befarat. I september var synen på den egna ekonomin på tolv månaders sikt tillbaka på samma nivå som innan krisen. Synen på den egna ekonomin just nu har dock inte haft en lika positiv utveckling de senaste månaderna. Även den upplevda risken att bli arbetslös har sjunkit sedan i våras men har i september och oktober haft en sämre utveckling och ser ut att riskera att bita sig kvar på en högre nivå än innan krisen.

I Branschbarometern spår klubbarna inom detaljhandeln totalt sett en ökning av försäljningen under det kommande halvåret. En uppdelning av alla svar efter om företagets produktion i huvudsak utgörs av insatsprodukter till andra företag, insatsprodukter till offentlig sektor eller av konsumentprodukter visar

också att det är företag vars produktion i huvudsak riktar sig direkt till konsumentmarknaden som har mest positiv syn på kommande utveckling. Det gäller både synen på försäljning, orderingång, export och investeringar.

Sammantaget bedömer vi att hushållens konsumtion kommer att minska med 4,9 procent i år jämfört med förra året. De striktare restriktioner som införts under november kommer fortsatt hålla tillbaka en viss typ av konsumtion under slutet av året och under inledningen av nästa år. I takt med att vaccineringen kommer igång kommer konsumtionsmönstret att succesivt återgå till mer normala former under loppet av 2021. Det kommer finnas ett uppdämt behov av sådan konsumtion som tidigare begränsats av restriktionerna, vilket kan ge en snabb ökning av till exempel restaurangbesök, kulturevenemang och utlandsresor när de väl blir möjliga att genomföra. Vi bedömer att ett sådant uppsving kommer inledas under 2021 men att det kan dröja till efter vår prognosperiod innan all konsumtion kan ske under samma förhållanden som innan pandemin.

Totalt sett kommer konsumtionen under 2021 att vara lägre än den hade varit om inte krisen hade inträffat, men jämfört med det svaga året 2020 kommer konsumtionen öka i en högre takt än det historiska genomsnittet. Jämfört med helåret 2020 kommer det allmänna stämningläget att vara bättre, arbetslösheten falla tillbaka något under året och färre kommer vara berörda av korttidsarbete. Både löneökningstakten och aktieutdelningarna kommer att vara högre än under 2020. Sammantaget gör detta både att konsumtionsutrymmet kommer att vara högre och beteendemönstret mindre påverkat av osäkerhet än under 2020. Vi bedömer att hushållens konsumtion ökar med 4,5 procent under 2021.

Offentlig konsumtion

Under det andra kvartalet 2020 minskade den offentliga konsumtionen med 2,4 procent jämfört med samma kvartal året innan. Det kan verka förvånande med tanke på den höga belastningen på vården samt de stora statliga stödåtgärderna för att lindra de ekonomiska effekterna av krisen. Merparten av stödåtgärderna har dock varit sådana att de får effekt på BNP-utvecklingen i andra komponenter än i det som klassas som offentlig konsumtion. Vården genomgick en stor och snabb omställning under våren och sommaren för att möta det ökade trycket av patienter med covid-19. Men mycket annan icke-akut vård har skjutits upp och det totala antalet vårdtillfällen har varit färre än normalt. Även en betydande minskning av antalet barn i förskolan under framför allt april och maj samt en ökad sjukfrånvaro och frånvaro för vård av barn för personal inom sjukvård och barnomsorg anges som delförklaringar till att den offentliga konsumtionen minskade.

Sveriges Kommuner och Regioner anger i sin senaste ekonomirapport att kommunerna kommer göra ett stort positivt resultat 2020. Kostnaderna har varit lägre inom till exempel barnomsorgen och dagliga verksamheten inom äldreården. Samtidigt har intäkterna varit högre, främst i form av kraftigt ökade statsbidrag. Ekonomin var ansträngd i många kommuner innan krisen. År 2019 gjorde 68 av 290 kommuner underskott, enligt kommunernas egna bedömningar kommer det an-

talet under 2020 att sjunka till 20. Även i regionerna väntas resultatet 2020 bli betydligt bättre än 2019. År 2021 väntas resultaten i både kommuner och regioner bli lägre än 2020.

Tillväxten inom den offentliga konsumtionen väntas tillta under andra halvan av 2020. Åtgärder inom utbildning och arbetsmarknadspolitik bidrar till en ökning i den statliga konsumtionen. Antalet vårdtillfällen kommer att öka när den vårdskuld som byggts upp hittills under året börjar betas av. Totalt sett kommer dock den offentliga konsumtionen i år att vara något lägre än förra året.

I statsbudgeten för 2021 skjuter staten till medel till regionerna för att de ska ha större möjlighet att beta av vårdskulden. Regionernas konsumtion kommer därför att växa starkt 2021. Även kommunerna får stora tillskott i budgeten, framför allt till äldreomsorgen. Även inom staten väntas konsumtionen öka under 2021 till följd av åtgärder inom försvar, rättsväsende och underhåll av infrastruktur. Sammantaget bedöms den offentliga konsumtionen öka med 2,5 procent 2021, vilket är betydligt högre än normalt.

Tabell 5 Unionens prognos för konsumtion, procentuell förändring jämfört med föregående år

	2019	2020	2021
Hushållens konsumtion	1,3	-4,9	4,5
Offentlig konsumtion	0,1	-0,3	2,5

Källa: SCB och egna bedömningar

Investeringar

De fasta bruttoinvesteringarna sjönk med 4,5 procent det andra kvartalet. Dock ökade investeringarnas andel av BNP eftersom BNP minskade mer än investeringarna.

Diagram 13 Fasta bruttoinvesteringar, säsongrensade fasta priser, procentuell förändring

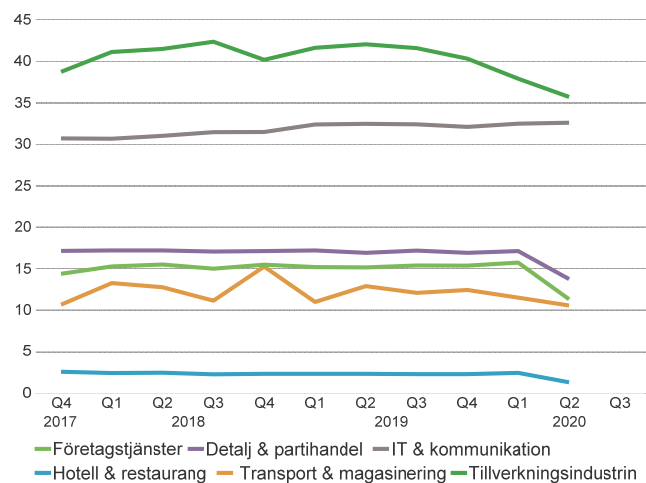
Källa: Macrobond och SCB

Investeringarna i den av coronakrisen hårt drabbade tjänstesektorn föll kraftigt under andra kvartalet. Konsult- och företagstjänster samt handelsbranschen bidrog till det största fallet. Hotell och restaurangbranschen som utgör en liten andel av de totala investeringarna halverade sina investeringar. Trots optimistiska signaler på återhämtning tyngs utvecklingen av en

fortsatt stor osäkerhet kring hur pandemin kommer att utvecklas framöver. Rådande restriktioner och rekommendationer antas kvarstå i viss omfattning under det kommande året, vilket dämpar tjänstesektorns investeringsbehov.

Även industrins investeringar minskade under det andra kvartalet jämfört med motsvarande kvartal i fjol. Fordonsindustrin som tvärnitade under våren stod i huvudsak för det största fallet, tätt följt av stål och plastindustrin. Den rådande osäkerheten i ekonomin samt det låga resursutnyttjande hämmar företagens investeringsvilja.

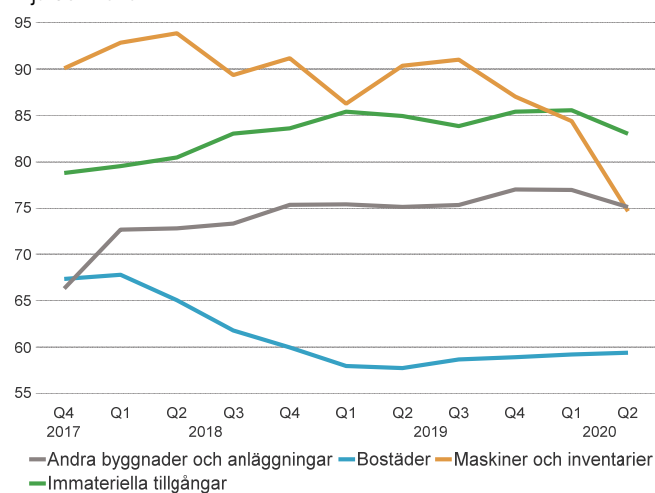
Diagram 14 Investeringar per bransch, fasta priser, säsongrensat, miljarder kronor

Källa: Macrobond och SCB

En uppdelning av investeringarna per tillgångslag visar en stor minskning i maskininvesteringar under det andra kvartalet, som främst orsakats av en kraftig minskning i transportutrustning. En nedgång i investeringarna i forskning och utveckling gjorde att de immateriella investeringarna sammantaget minskade, trots att investeringarna i datorprogram och databaser samtidigt ökade.

Diagram 15 Investeringar per tillgångslag, fasta priser, säsongrensat, miljarder kronor

Källa: Macrobond och SCB

Bostadsinvesteringar

Bostadsmarknaden har varit relativt förskonad av den rådande lågkonjunkturen. Bostadspriserna har fortsatt stiga under året

och bostadsinvesteringarna, som nästintill var oförändrade i fjol, steg under andra kvartalet. Det var främst ombyggnationer som drev de ökade investeringarna.

De långa ledtiderna inom byggindustrin gör att det finns en viss fördröjning jämfört med investeringar i övriga branscher. Statistik över nybyggnationer indikerar en succesiv minskning av nybyggnadsinvesteringar. Samtidigt sjönk konjunkturbarometern för bygg- och anläggningsverksamhet i september, som drevs av en nedgång i bostadsbyggarnas orderstock. Sammantaget bedöms bostadsinvesteringarna sjunka i närtid. Återhämtningen i ekonomin, ökade offentliga bostadsinvesteringar, fortsatt stigande bostadspriser, låga räntor och bostadsbrist gör att bostadsinvesteringarna väntas succesivt stiga i slutet av nästa år.

Offentliga investeringar

Budgetpropositionen för 2021 är starkt präglad av coronapandemin och den ekonomiska kris som den orsakat. De historiskt stora expansiva finanspolitiska åtgärderna på 105 miljarder kronor syftar till att återstarta svensk ekonomi med ett stort fokus på att upprätthålla investeringstakten. I budgeten ingår bland annat en skattereduktion som syftar till att stärka företagens incitament att öka och tidigarelägga investeringar.

Under 2021 investerar statenkraftigt i framför allt infrastruktur, grön omställning samt i forskning och utveckling. Samtidigt ökar investeringarna inom försvaret. Det minskade bostadsbyggandet pareras genom ökat investeringsstöd för renovering av hyresrätter.

Kommunsektorns investeringar som andel av BNP har ökat under de senaste åren och kommer fortsätta öka under 2020 och 2021. För att kompensera för kommunernas ökade utgifter som orsakats av den nuvarande pandemin höjs statsbidragen till kommunerna. De riktade bidragen utgörs av satsningar på vården, äldreomsorgen och skolor.

Sammantaget väntas de offentliga investeringarna öka under det kommande året. För näringslivet väntas endast marginella förändringar i närtid men i takt med att efterfrågan ökar nästa år ökar även investeringarna. Totalt sett bedömer vi att investeringarna ökar med 3,5 procent under 2021.

Tabell 6 Unionens prognos över investeringar, procentuell förändring jämfört med föregående år

	2019	2020	2021
Fasta bruttoinvesteringar	-1,0	-3,0	3,5
Lager, procent av BNP	-0,1	-0,5	0,0

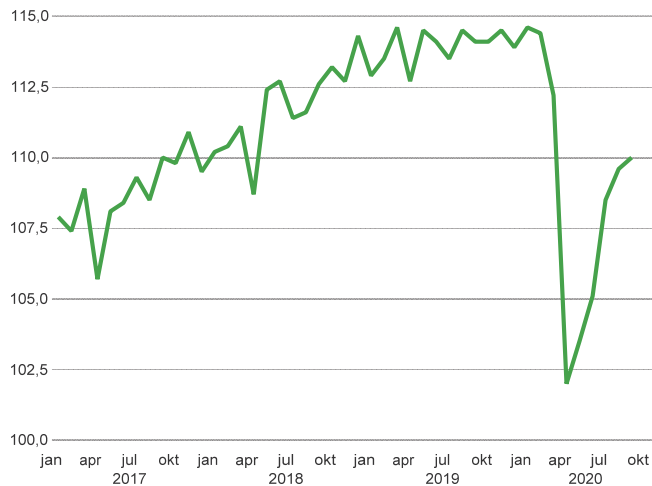
Källa: SCB och egna bedömningar

Produktion

Näringslivets totala produktionstillväxt föll kraftigt under våren. Inbromsningen är naturligtvis en avspiegling av coronakrisen. Industriproduktionen minskade med 24 procent, vilket främst beror på den nedstängning som skedde av fordonsindustrin. För de initialt hårt drabbade tjänstebanserna föll produktionen kraftigt för bland annat hotell- och restaurang samt rese- och besöksnäringarna.

Sedan det andra kvartalet har det skett en tydlig återhämtning för näringslivet som helhet, framför allt gällande industriproduktionen som varit drivande i återhämtningen. I september ökade näringslivets produktion för femte månaden i rad. Ökningen var något svagare jämfört med augusti vilket kan indikera att den snabba återhämtningen planat ut.

Diagram 16 Produktionsvärdeindex, totala näringslivet, säsons- och kalenderjusterat

Källa: Macrobond och SCB

Fortsatt svagt stämningsläge inom tjänstesektorn

Många delbranscher inom tjänstesektorn har drabbats av den nuvarande krisen. Men de delbranscher som primärt vänder sig till hushåll har varit särskilt drabbade. I augusti var produktionen på samma nivå som genomsnittsproduktionen för 2017 och i september månad föll produktionen inom tjänstesektorn med 4,3 procent jämfört med motsvarande period i fjol.

Hotell och restaurangbranschen återhämtade sig något under sommarmånaderna. Men i augusti föll åter produktionen och var i stort sett oförändrad i september. Konjunkturinstitutets konfidensindikator för oktober månad visar på fortsatt nedgång för både förväntad efterfrågan och faktiskt utfall för hotell och restaurangbranschen. Den ökade smittspridningen och ökade restriktioner leder till en ny nedgång i branschen.

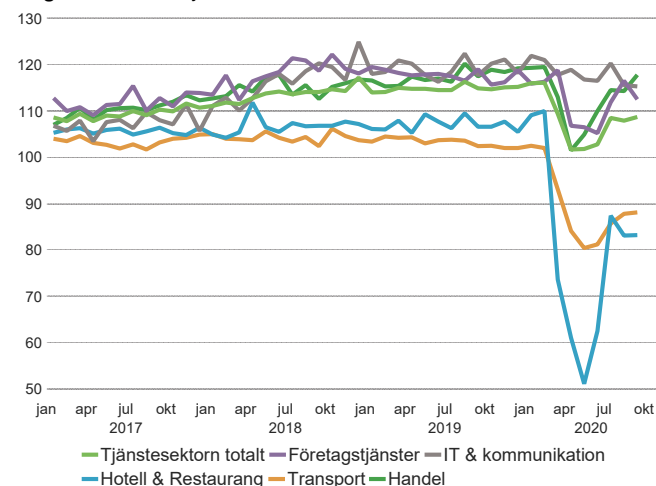
Men det finns indikationer på att återhämtning även inlett inom tjänstesektorn. Produktionsvärdeindex för handelssektorn ökade med 0,2 procent i september jämfört med samma period i fjol. Mellan januari och september ökade detaljhandelsförsäljningen med 2,3 procent jämfört med samma period i fjol. Samtidigt har omsättningen ökat till samma nivåer som innan coronakrisen. Försäljningsvolymen har även ökat för sällanköpshandeln. Jämfört med för ett år sedan drivs ökningen främst av elektronikhandeln, järn- och bygghandeln samt postorderhandeln, medan vissa andra delar av sällanköpshandeln haft en svagare utveckling. Konjunkturinstitutets konfidensindikator för detaljhandeln steg för sjätte månaden i rad. Uppgången förklaras främst av ökad handel med motorfordon. Dagligvaruhandeln går fortsatt starkt och företagen uppger att efterfrågan aldrig varit så hög som under pandemin.

Utvecklingen inom handeln spretar mycket mellan delbranscher och företag. De med starka digitala kanaler har en fördel när en stor del av handeln har flyttat dit.

I början av pandemin minskade även produktionen i den konjunktur känsliga konsultbranschen. Minskad efterfrågan från industrin men även minskad export av företagstjänster bidrog till nedgången. I egenskap av underleverantörer får produktionen i konsultbranschen draghjälp av den snabba återhämtningen i industrin. Även utbyggnaden av 5G-nätet bidrar till återhämtningen inte minst i produktionen av IKT-tjänster.

I Branschbarometern anger klubbarna i tjänstesektorn totalt sett ett svagare stämningsläge än inom industrin, både gällande nuläget och förväntningarna på det kommande halvåret. Skillnaden är dock stor mellan olika delbranscher. Det positiva bidraget kommer från IT & telekom samt detaljhandeln medan det största negativa kommer från transport & logistikbranschen. Återhämtningen i tjänstebranscherna kommer att ta längre tid jämfört med industrin. Det gäller speciellt för de mer hushållsnära tjänstebranscherna och de delbranscher som saknar digitala kanaler.

Diagram 17 Produktionsvärdeindex delbranscher, tjänstesektorn, säsons- och kalenderjusterat

Källa: Macrobond och SCB

Snabb återhämtning i svensk industri

Omvärldens minskade efterfrågan, logistikproblem samt tvärstopp i fordonsindustrin fick exporten att minska kraftigt under inledningen av pandemin, vilket bidrog till ett dramatiskt fall i industriproduktionen.

Produktionen i industrin har dock återhämtat sig snabbt. I september var produktionsvärdeindex för tillverkningsindustrin på i stort sett samma nivå som innan krisen och endast 2,5 procent lägre jämfört med motsvarande period i fjol. Samtidigt fortsatte orderingången att stiga och var 6 procent högre än innan pandemins utbrott och enbart 0,6 procent lägre än motsvarande period i fjol. Återhämtningen drivs främst av omvärldens ökade efterfrågan. Att de leverans- och logistikproblem som tyngde branschen i våras mer eller mindre har upphört har också bidragit till att produktionen kunnat öka.

Fordonsindustrin, som tappade 75 procent av produktionen i april, fortsatte den starka återhämtningen och i september var

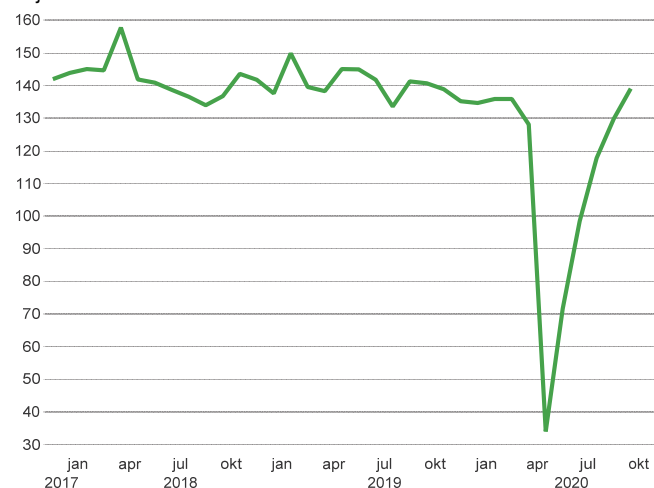
produktionen något högre än i början av året och marginellt lägre än för ett år sedan. Även orderingången är tillbaka på samma nivå som för ett år sedan. Statistik över nybilsregistreringar indikerar också en snabb återhämtning.

En anledning till att återhämtningen gått så fort i fordonsindustrin, utöver ökad efterfrågan, är att företagen dragit nytta av erfarenheterna från finanskrisen 2008–09, vilket gjorde att de var väl förberedda och snabbt kunde ställa om produktionen och dra ner på kostnader. Systemet med korttidsarbete har också varit en avgörande faktor, både för att snabbt anpassa verksamheten i våras och för att snabbt också kunna återgå till normal kapacitet när efterfrågan kom tillbaka. En annan fördel jämfört med finanskrisen är att branschen inför denna kris hade ett starkt finansiellt utgångsläge.

Samtidigt uttrycker Unionens klubbar en oro och risk för mindre störningar när det gäller underleverantörer, vilket kan sätta käppar i hjulet för fordonsindustrins produktionstillväxt.

Givet avsaknad av logistik- och leveransproblem väntas produktionen fortsätta öka under det kommande året men i något långsammare takt än under de senaste månadernas snabba återhämtning.

Diagram 18 Produktionsvärdeindex, fordonsindustrin, säsons- och kalenderjusterat

Källa: Macrobond och SCB

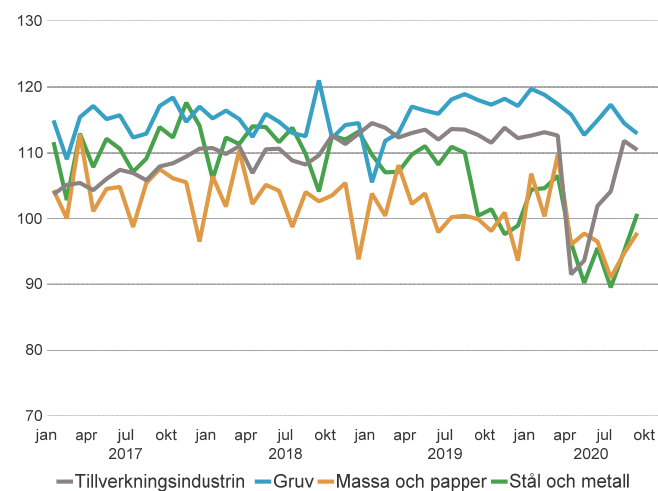
Även övrig verkstadsindustri såg en snabb minskning i produktionstakten i våras, även om fallet inte var lika stort som i fordonsindustrin. Återhämtningen har heller inte gått lika snabbt eller kommit lika långt. Till exempel var produktionstakten i den stora och investeringstunga maskinindustrin i september cirka 9 procent lägre än för ett år sedan, efter en nedgång på drygt 25 procent i våras.

Gruv och skogsindustrin har stått emot konjunktursvackan med marginella förändringar i produktionstillväxten. Gruvindustrin har gynnats av den snabba återhämtningen i Kina och en stark efterfrågan därifrån. Skogsindustrin börjar dock märka av en avmattning i orderingången.

Stålindustrin hade en pressad situation redan innan krisen. De amerikanska ståltullarna har gjort att utbudet av asiatiskt stål ökat på övriga marknader vilket pressar priserna. I början av pandemin minskade produktionen ytterligare och har sedan

dess inte sett samma snabba uppgång som i flera andra industribranscher. Branschen tyngs fortfarande av en minskad efterfrågan från den internationella flygindustrin samt höga järnmalmpriser. På den positiva sidan har det skett en produktionsökning de senaste månaderna, bland annat förklarad av en ökad efterfrågan från Kina samt den inhemska fordonsindustrin. Förutsättningar finns därmed för en fortsatt återhämtning framöver.

Diagram 19 Produktionsvärdeindex, industrin, säsons- och kalenderjusterat

Källa: Macrobond och SCB

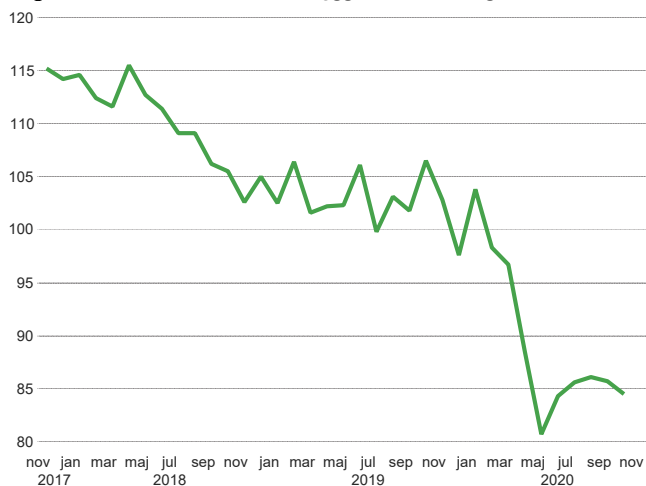
Enligt Branschbarometern väntas sammantaget en positiv utveckling inom industrin framöver. Fordonsindustrin drar upp stämningläget medan maskin & metallindustrin tynger. I takt med den ekonomiska återhämtningen ökar både omvärldens och den inhemska efterfrågan. Sammantaget väntas industriproduktionen stiga tämligen snabbt under det kommande året.

Bygg och fastighetsbranschen

På grund av de långa ledtiderna har byggbranschen stått emot pandemin väl. Produktionstillväxten föll måttligt under det andra kvartalet. Konjunkturinstitutets konfidensindikator visar dock på ett betydligt svagare stämningläge jämfört med inledningen av året. Det är främst anläggningsverksamhetsbranschens anställningsplaner som håller nere indikatorn. Orderstocken har minskat under de senaste månaderna. Dock föll inte orderstocken i samma utsträckning i oktober månad som i september. Företagens förväntningar på byggmarknaden på ett års sikt var något mindre pessimistiska i oktober jämfört med föregående månad. Minskad efterfrågan är det främsta hindret för ökad byggproduktion. Det något mer pessimistiska stämningläget bekräftas av Unionens Branschbarometer som ser en inbromsning i byggbranschen det kommande halvåret.

Ökade offentliga investeringar i bostads- och anläggningsverksamhet, fortsatt stigande bostadspriser och låga räntor talar för att produktionstillväxten ökar långsamt i början av nästa år för att ta fart under det tredje kvartalet 2021.

Diagram 20 Förtroendeindikatorn byggsektor, säsongsrensat

Källa: Macrobond och Konjunkturinstitutet

Sammanlagt bedömer vi att produktionen totalt sett inom näringslivet minskar med 4,5 procent i år för att sedan öka med 5 procent 2021. Industriproduktionen fortsätter att öka under prognosperioden men i en lugnare takt än under den snabba återhämtningen de senaste månaderna. I förhållande till det svaga jämförelseåret 2020 blir produktionsökningen under helåret 2021 dock stark. I tjänstesektorn väntas produktions-takten stagnera under det fjärde kvartalet i år och första kvar-talet nästa år, för att sedan öka under resten av året. En fortsatt god efterfrågan från industrisektorn gynnar de industrinära tjänstebranscherna och de av pandemin just nu tyngda ser-vicebranscherna får ett uppsving från sommaren och framåt.

Tabell 7 Unionens prognos över produktion, procentuell förändring jämfört med föregående år

	2019	2020	2021
Produktion, näringslivet	1,7	-4,5	5,0

Källa: SCB och egna bedömningar

Inflation

Sedan inledningen av året har utvecklingen i konsumentpri-serna varit mycket volatil, under april noterades exempelvis deflation i KPI. Mätningarna har också kantats av ovanliga pro-blem – SCB har tvingats till så kallad imputering på grund av att vissa varor helt enkelt inte har konsumerats.⁵ Nedgången i KPI har till viss del förklarats av en allmän kraftig nedgång i efterfrågan i ekonomin, men en starkt bidragande orsak har också varit fallande energipriser. De oljeproducerande län-derna i OPEC+ lyckades i slutet av februari inte komma över-ens om produktionskvoter, vilket ledde till en oro om överut-bud. Detta, i kombination med en fallande efterfrågan, bidrog till att priserna på råolja föll kraftigt. Vidare bidrog den milda vintern till att priserna på el gradvis sjönk mellan hösten 2019 och sommaren 2020, vilket också pressade ned de samman-tagna energipriserna.

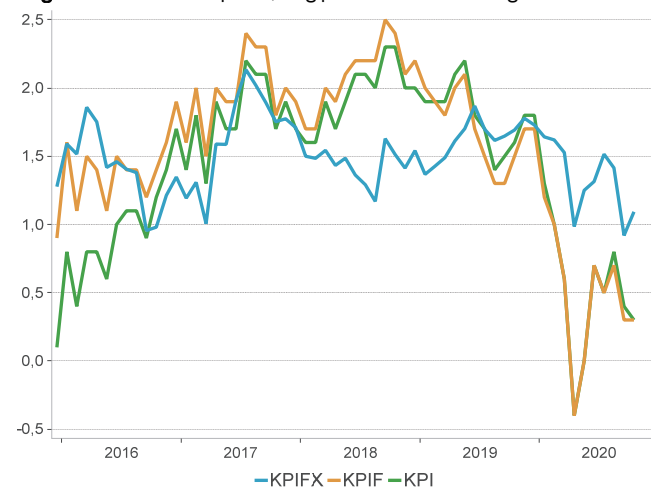
Även om fallande energipriser i våras hade en betydligt större påverkan på inflationen än de haft under hösten, fortsätter de

⁵ Imputering är en statistisk metod för att hantera bortfall, där saknade värden ersätts med antagna värden.

att pressa ned årstaktsförändringen i KPI och KPIF (infla-tionen korrigerad för effekterna av Riksbankens ränteföränd-ringar). Detta visar sig i att inbromsningen i inflationen rensat för såväl ränteförändringar som energipriser (KPIFX) sedan årsskiftet har varit betydligt mer blygsam än den i KPI.

Nedgången i inflationen förklaras dock inte bara med sju-nkande energipriser. I september noterades den lägsta öknings-takten för KPIFX sedan 2014. Fallande priser på flygcharter och livsmedel bidrog särskilt till nedgången. Under sommaren steg konsumentpriserna främst på grund av ökade priser på kläder och skor.

Diagram 21 Konsumentpriser, årlig procentuell förändring

Källa: Macrobond och SCB

Framöver väntas en stigande efterfrågan bidra till viss accele-ration i konsumentpriserna under slutet av året och under 2021. Bränslepriserna kommer fortsatt utöva nedåtpress på KPI och KPIF under resten av 2020 och inledningen av 2021. Vidare kommer delar av konsumentprisindex även fortsätt-ningsvis vara svåra att mäta. Till exempel imputerades 1,0 pro-cent av varukorgen i september på grund av utebliven kon-sumtion.

Viss vikt på nedsidan kommer av att kronan har stärkts betyd-ligt efter de värsta krismånaderna, både gentemot dollarn och euron. I båda fallen noteras kronan starkare nu än vid årsskiftet 2019/2020.⁶ Detta dämpar importpriserna vilket i sin tur får ge-nomslag på konsumentpriserna.

Sammanfattningsvis är Unionens bedömning att inflationen mätt som både KPI och KPIF väntas bli 0,6 procent 2020, för att sedan växla upp till 1,3 procent 2021.

Riksbanken har fört en kraftigt expansiv penningpolitik med låg ränta och omfattande tillgångsköp under det senaste året, men har valt att inte sänka styrräntan ytterligare från den hi-storiskt sett redan låga nivå vid krisens utbrott. Även vid det senaste penningpolitiska mötet lämnades reporäntan oföränd-rad på 0 procent. Unionens bedömning är att reporäntan kom-mer att ligga kvar på noll under prognosperioden.

⁶ Se diagram 10 i avsnittet om svensk omvärldshandel.

Tabell 8 Unionens prognos över inflationen, procentuell förändring jämfört med föregående år

	2019	2020	2021
KPI	1,8	0,6	1,3
KIPF	1,7	0,6	1,3

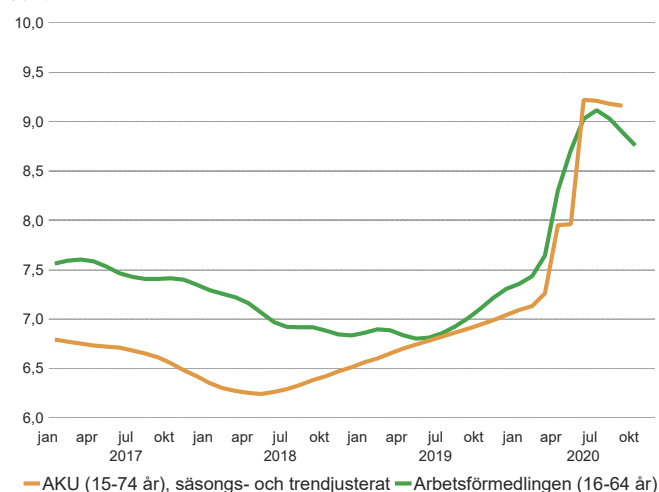
Källa: SCB och egna bedömningar

Arbetsmarknad

Något ljusare läge, men stora variationer

Efter vårens snabba och kraftiga sysselsättningsfall tycks läget på arbetsmarknaden nu stabiliserats. Under perioden mars till juni ökade arbetslösheten enligt SCB:s arbetskraftsundersökningar (AKU) med nära 2 procentenheter från 7,3 till 9,2 procent (diagram 22). Därefter har arbetslösheten legat stilla på drygt 9 procent och varken sysselsättningen eller sysselsättningsgraden har visat på någon fortsatt minskning sedan i juni. Enligt Arbetsförmedlingens statistik sjönk dessutom arbetslösheten i oktober. Bilden bekräftas även av uppgifter från a-kassorna som visar att uppgången i arbetslösheten stannat av eller sjunkit något sedan i augusti.⁷

Diagram 22 Arbetslöshet enligt AKU respektive Arbetsförmedlingen, procent

Källa: Macrobond och SCB

Arbetsmarknadsrådet ser därmed ljusare ut än vad som befarsades i Unionens vårprognos, i vilken varslen inom industrin förväntades öka i stor omfattning under hösten. Med facit i hand steg varslen, men inte i den utsträckning som vi tidigare bedömde. Inom bland annat fordonsindustrin har återhämtningen gått fort med ökad ordergång och produktion. Där har även användningen av korttidsarbete fasats ut.

Antalet varsel har stabiliserats inom tjänstesektorn. I oktober var varslen högst inom transport och magasinering med 1 149 berörda personer, följt av uthyrning och resetjänster (713) samt handeln (507). Enligt Arbetsförmedlingens preliminära upp-

följning hade cirka 56 procent av det totala antalet varslade under mars och april blivit uppsagda fyra månader efter varslens lagts. Uppsägningarna var som flest i relation till varslens storlek i servicenäringarna som hotell- och restaurang samt kultur, nöje och fritid.⁸

Trots att arbetslösheten och varslen nu stabiliserats är läget på arbetsmarknaden fortsatt allvarligt. Arbetslösheten ligger på en historiskt hög nivå och risken för ytterligare varselvågor kvarstår. När det gäller hur långt den påbörjade återhämtningen kommit är variationen mellan olika branscher stor, inom såväl industrin som tjänstesektorn. Det märks inte minst på andelen företag som fortsatt använder korttidsarbetsystemet.

I linje med våra bedömningar från i våras mildrades uppgången i arbetslösheten under första halvan av 2020 något av utflödet från arbetsmarknaden. En intressant iakttagelse är att den förväntade negativa effekten av smittspridningen på äldre personers arbetsutbud uteblivit. Avmattningen av inflödet till arbetskraften har hittills skett bland unga personer. Många unga har lämnat arbetskraften och påbörjat utbildningar.

Konjunkturinstitutets undersökning över företagens anställningsplaner visar att de är fortsatt negativa inom samtliga branscher. Det är alltså fortfarande fler företag som tror att antalet anställda kommer att minska än som tror på en ökning. Behovet av att nyanställa kommer troligen förbli lågt en tid framöver.⁹ På grund av korttidspermitteringarna har företagen utnyttjade personalreserver och allteftersom produktionen ökar kommer personer som varit permitterade öka sin arbetstid.

När arbetslösheten ökar tenderar även långtidsarbetslösheten med viss eftersläpning att växa. Långtidsarbetslösheten var på uppgång redan innan coronakrisen bröt ut och har fortsatt att stiga under andra och tredje kvartalet. I september var antalet inskrivna arbetslösa som varit utan arbete i mer än 12 månader omkring 25 000 fler än i fjol. Unionen bedömer att långtidsarbetslösheten fortsatt kommer att öka under prognosperioden.

Arbetare med tillfälliga anställningar särskilt drabbade

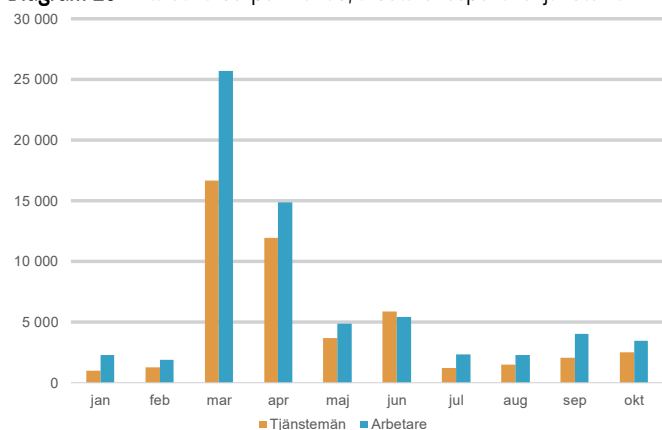
En intressant fråga rör hur coronakrisen slagit mot arbetare respektive tjänstemän. Arbetsförmedlingens varselstatistik visar att antalet anställda berörda av varsel under perioden mars till september varit större bland arbetare än tjänstemän och att skillnaden var störst i krisens inledande skede (diagram 23). Under krisens första månad – mars – varslades betydligt fler arbetare än tjänstemän: 25 740 arbetare respektive 16 675 tjänstemän. Därefter har antalet varsel minskat kraftigt i båda grupperna. Antalet varslade arbetare har dock nästintill genomgående varit högre än antalet tjänstemän.

⁷ Utvecklingen gäller samtliga a-kassor förutom Alfa, Hotell- och restauranganställdas samt Pappersindustriarbetarnas där arbetslösheten fortsatt stiga. Arbetslöshet per a-kassa definieras som andelen öppet arbetslösa och i program i förhållande till medlemsantalet.

⁸ Reviderade bedömningar av antalet inskrivna arbetslösa Oktober 2020, Arbetsförmedlingen.

⁹ Konjunkturinstitutets konjunkturbarometer.

Diagram 23 Antalet varsel per månad, arbetare respektive tjänstemän

Källa: Arbetsförmedlingen

En förutsättning för att söka stöd för korttidsarbete är att arbetsgivaren gjort vad den kan för att minska sina arbetskraftskostnader. Detta har troligen haft en direkt påverkan på antalet tidsbegränsade anställningar, som föll kraftigt under andra kvartalet.

Samtidigt har krisen drabbat vissa tjänstebranscher synnerligen hårt, till exempel hotell- och restaurang, transport samt personliga och kulturella tjänster. Sysselsättningsfallet har dessutom varit stort i branscher där tidsbegränsade anställningar är vanligare. Totalt sett var sysselsättningsfallet störst i juni, då nära 150 000 färre var sysselsatta jämfört med samma månad i fjol (AKU). Omkring två tredjedelar av dem var visstidsanställda.

Sammanfattningsvis pekar statistiken på att det är unga arbetare med tillfälliga anställningar – ofta i servicepräglade tjänstebranscher – som drabbats hårdast på arbetsmarknaden.

Långsiktiga effekter inom vissa grupper

Unga och utrikes födda har varit särskilt påverkade av krisen på grund av att de är överrepresenterade i branscher direkt påverkade av restriktionerna, så kallade kontaktkänsliga branscher. Vi bedömer att de nya restriktionerna som började utfärdas i slutet av oktober kan leda till en fortsatt ökning av arbetslösheten inom gruppen utrikes födda, från redan höga nivåer. I september uppgick arbetslösheten bland utrikes födda till drygt 20 procent, vilket kan jämföras med arbetslösheten bland inrikes födda som låg på nära 6 procent.

Även för gruppen unga personer (18–24 år) är sannolikheten stor att arbetslösheten fortsatt ökar. Under perioden mars till september registrerade omkring 90 000 ungdomar sig som öppet arbetslösa hos Arbetsförmedlingen. Gruppen är också överrepresenterad bland de nya inskrivna.¹⁰

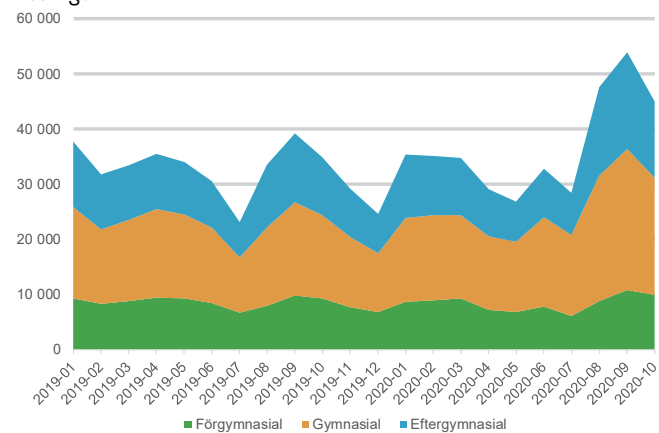
I ekonomiska kriser finns en större risk att de som söker sig ut på arbetsmarknaden och inte hittar ett inträdesjobb hamnar i långvarig arbetslöshet. En särskilt utsatt grupp är unga som

saknar fullständiga gymnasiebetyg och som saknar förutsättningar att vidareutbilda sig. Resultaten från en nyligen publicerad forskningsstudie visar på betydelsen av kontakter från tillfälliga jobb under gymnasietiden för etableringen på arbetsmarknaden.¹¹ Unga personer som förlorade en arbetsplatskontakt på grund av en nedläggning strax före skolavslutningen hade lägre sannolikhet att få ett varaktigt jobb efter avslutat gymnasium.¹²

Fler inskrivna med gymnasieutbildning

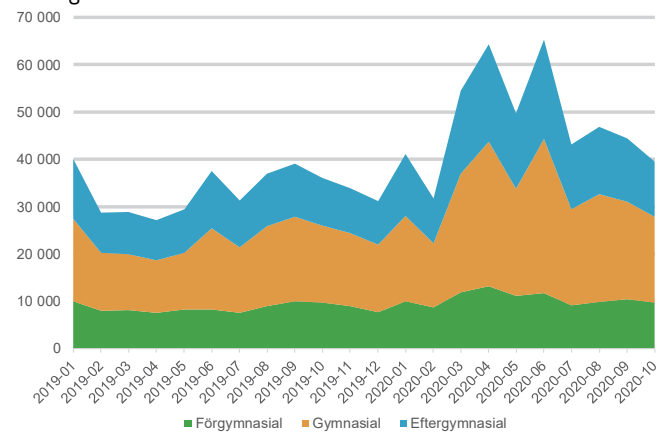
Även nyexaminerade unga personer från högskola eller universitet kan påverkas långsiktigt av krisen om matchningen på arbetsmarknaden försämras. Till exempel kan det ta längre tid för dem att hitta ett första jobb och de kan tvingas ta jobb som inte motsvarar deras kvalifikationer.

Diagram 24 Utbildningsnivå, antal sökande som lämnat Arbetsförmedlingen

Källa: Arbetsförmedlingen

Diagram 25 Utbildningsnivå, antal nyinskrivna sökande vid Arbetsförmedlingen

Källa: Arbetsförmedlingen

Arbetsförmedlingen redovisar i sin statistik utbildningsnivån bland nyinskrivna och sökande som fått jobb. Statistiken visar att det är främst personer med som lägst avslutad gymnasial utbildning som lämnar Arbetsförmedlingen (diagram 24).

¹⁰ Reviderade bedömningar av antalet inskrivna arbetslösa oktober 2020, Arbetsförmedlingen.

¹¹ Från skola till arbete – vikten av kontakter, SNS Analys 65, oktober 2020.

¹² Jämförelsegruppen är klasskamrater vars tidigare arbetsplats inte lades ned.

Samtidigt är det fler personer än tidigare med gymnasial utbildning som skriver in sig vid Arbetsförmedlingen (diagram 25). Att fler personer med gymnasieutbildning nu är arbetslösa än innan krisens utbrott innebär att konkurrensen om befintliga jobb hårdnat.

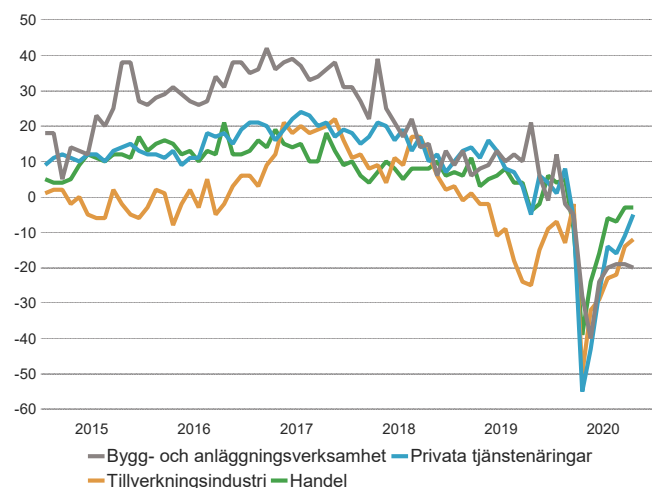
Mindre pessimism men fortsatt stor osäkerhet

En central fråga är hur återhämtningen på arbetsmarknaden kommer att se ut och i vilken takt den kommer att ske. Arbetskraftsintensiva branscher är fortsatt mycket exponerade mot nya restriktioner. Vissa delbranscher har kommit lindrigt undan eller till och med gått bättre under pandemin, som till exempel dagligvaruhandeln. Trots att återhämtningen gått fort i vissa delar av ekonomin, som exempelvis fordonsindustrin, är läget på grund av den ökade smittspridningen fortsatt mycket osäkert med återinförda restriktioner i Sverige och nya nedstängningar runt om i Europa.

Hur sysselsättningen utvecklas det kommande året beror till stor del på hur långvariga restriktionerna blir och hur fort efterfrågan kommer tillbaka, vilket förstås kan skilja sig åt mellan olika branscher. Om ytterligare restriktioner införs under prognosperioden är risken stor att arbetslösheten fortsatt ökar inom tjänstesektorn, och i synnerhet inom kontaktkänsliga branscher.

När efterfrågan återigen ökar kommer troligen en stor del av jobben som försvunnit inom hotell och restaurangbranschen komma tillbaka. Däremot finns en risk att andra jobb inte kommer tillbaka på grund av den av krisen ytterligare påskyndade strukturomvandlingen, som till exempel administrativa tjänstemannayrken.

Diagram 26 Företagens anställningsplaner, netttotal, säsongsrensade månadsvärden

Källa: Macrobond och Konjunkturinstitutet

Inom tjänstesektorn var i oktober antalet företag som anger att de kommer göra neddragningar av personalstyrkan färre än föregående månad, dock var nettotallet fortsatt negativt. Samtidigt som nästan samtliga tjänstebranscher redan har minskat

och planerar att även fortsättningsvis dra ner sin personalstyrka, har anställningsplanerna inom detaljhandeln aldrig varit så positiva som de är nu.

Vad gäller industrin finns det skäl att tro att krisberedskapen bland företagen är bättre än i våras. Nedstängningarna i Europa ser heller inte ut att bli lika drakoniska som då och efterfrågeläget ser förhållandevis gynnsamt ut inom delar av industrin. Det talar för att sysselsättningen inom branschen inte påverkas negativt framöver på samma sätt som under våren. Eventuellt kan användningen av korttidsarbetsystemet åter öka inom vissa delbranscher.

Inom byggsektorn, eller mer specifikt byggföretagen, som under senare år gett drivkraft åt sysselsättningen, är förväntningarna just nu mycket låga på ett års sikt och anställningsplanerna är fortsatt mycket negativa.¹³

Gradvis återhämtning under 2021

Det stora sysselsättningsfallet inom tjänstesektorn kommer att stå för huvuddelen av nedgången i den totala sysselsättningen under 2020 respektive 2021. Ytterligare restriktioner kan komma att fördjupa fallet inom bland annat besöksnäringarna och transportsektorn. Samtidigt kan vissa tjänstejobb komma tillbaka relativt snabbt när restriktionerna väl lättar. Byggbranschen kommer sannolikt inte vara något draglok på arbetsmarknaden under nästa år, men stimulanser borgar för att branschen inte heller blir något större sänke.

Eftersom arbetsmarknadsläget under hösten har utvecklats mindre negativt än vi befarade i våras skruvar vi ner prognosen för arbetslösheten både i år och nästa år. Arbetslösheten förväntas bli omkring 8,5 procent i årstakt i år och vi bedömer att antalet sysselsatta minskar med närapå 100 000 personer.

Återhämtningen på arbetsmarknaden kommer troligtvis bli utdragen eftersom restriktionerna kommer att lättas successivt. På grund av korttidspermitteringarna har företagen utnyttjade personalreserver och nyanställningarna blir därför färre än vad som annars skulle vara fallet under 2021. Under andra kvartalet 2021 bedömer vi att arbetslösheten kommer börja sjunka från 9,2 procent för att landa på runt 8 procent i slutet av året. I genomsnitt beräknas arbetslösheten under 2021 uppgå till omkring 8,7 procent. Den genomsnittliga sysselsättningsnivån minskar marginellt under 2021.

Tabell 9 Unionens prognos över sysselsättning och arbetslöshet

	2019	2020	2021
Sysselsatta, 15-74 år, proc. förändring	0,7	-1,8	-0,2
Arbetslöshet, 15-74 år, procent	6,8	8,5	8,7

Källa: SCB och egna bedömningar

¹³ Anställningsplanerna bland anläggningsbyggarna är dock till skillnad från husbyggarna optimistiska, se *Konjunkturinstitutets konjunkturbarometer, Oktober 2020*.

Fördjupning: Korttidsarbete dämpar sysselsättningsfallet

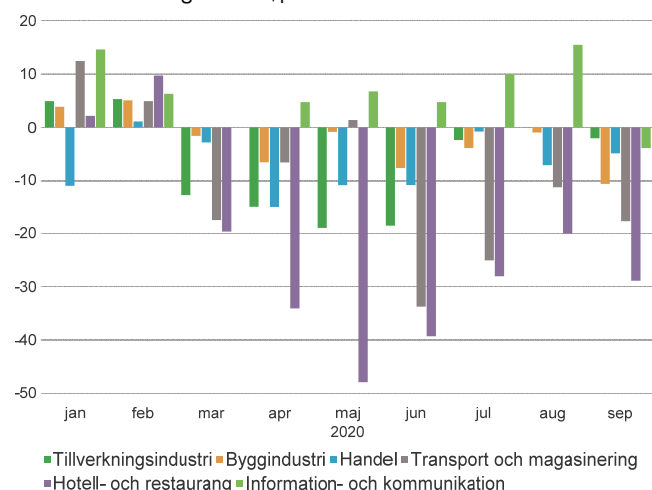
Korttidsarbete har gjort det möjligt för företag att minska antalet arbetade timmar, utan att dra ner på personalstyrkan och har därmed varit en avgörande faktor för att dämpa ökningen av arbetslösheten under krisen. Flexibiliteten i systemet har gjort att företagen snabbt kunnat anpassa användandet och därmed personalstyrkan allteftersom behovet förändrats.

I november beslutade regeringen att tillfälligt ta bort karensreglerna i korttidsarbetssystemet, som annars hade gjort att företag som använt sig av korttidsarbete i år inte hade kunnat göra det under 2021. Regeringen förlängde också de nuvarande subventioneringsgraderna i regelverket till och med mars 2021. Under perioden april-juni trappas subventionsgraden ner från 75 till 50 procent. Regeländringarna innebär att företag efter en prövning av Tillväxtverket kan fortsätta att ha korttidspermitterade personal. Företagets nedgång måste dock bedömas som tillfällig och vara en konsekvens av krisen. Det har gällt också under 2020, men regeringen har aviserat att prövningen framöver blir mer noggrann.

Coronakrisen har lett till ett kraftigt ras i antalet arbetade timmar, vilket syns tydligt i AKU (diagram 27). Fallet förklaras av ett minskat antal sysselsatta och ett stort antal permitterade under den studerade perioden. Minskningen i antalet arbetade timmar i september jämfört med september i fjol var störst i branschen hotell- och restaurang (28,8 procent), följt av transport (17,6 procent), tillverkning och utvinning, energi och miljö (11,4 procent) samt byggverksamhet (10,6 procent).

Användningen av korttidsarbete har inneburit att antalet arbetade timmar kunnat sjunka kraftigt vissa månader i dessa branscher utan att uppsägningar behövt genomföras i samma utsträckning.

Diagram 27 Förändring i antalet arbetade timmar per bransch jämfört med samma månad föregående år, procent

Källa: Macrobond och SCB

Enligt Tillväxtverket, som är ansvarig myndighet för systemet med korttidsarbete, har ansökningar som berör totalt drygt 560 000 anställda godkänts. Det saknas dock statistik om det faktiska användandet. I AKU har SCB under krisen ställt frågor

om de tillfrågade berörs av korttidsarbete. Enligt de uppgifterna toppade användningen i maj då omkring 270 000 personer uppskattas varit permitterade. Senaste mätningen visar att antalet korttidspermitterade i september var cirka 113 000 personer. Även om användandet av korttidsarbete enligt AKU mer än halverats jämfört med i maj, används det fortsatt i många branscher.

För att få en bild av den faktiska användningen av korttidsarbete bland Unionens medlemmar har vi kartlagt detta på flera sätt under krisens gång. Dels genom en enkät där Unionens klubbar på företag som infört korttidsarbete har svarat, dels genom analys av förhandlingsärenden gällande korttidsarbete på företag där en Unionenklubb saknas.

Eftersom Unionen har närmare 600 000 yrkesverksamma medlemmar i privat sektor ger utvecklingen för våra medlemmar sannolikt även en bra bild av hur användningen av korttidsarbete har utvecklats över tid i näringslivet i stort.

Våra beräkningar visar att 21 procent av Unionens yrkesverksamma medlemmar omfattades av korttidsarbete i våras och att den andelen i oktober hade minskat till 5 procent. Det motsvarar en minskning från cirka 120 000 till 30 000 medlemmar. Det är dels en lägre andel företag som använder korttidsarbete nu jämfört med i våras, dels en lägre andel av de anställda som berörs på de företag där korttidsarbete fortfarande används.

Vi kan dela upp statistiken efter branscher och ser då att skillnaden är stor, både gällande hur stor andel av medlemmarna som berörs av korttidsarbete och hur det har utvecklats sedan i våras. Till exempel har andelen medlemmar i korttidsarbete i verkstadsindustrin minskat från 38 till 8 procent och inom handeln från 25 till 8 procent, medan det inom hotell och restaurangbranschen gått från 56 till 30 procent av medlemmarna. Trots att verkstadsindustrin alltså är den bransch där minskningen av korttidsarbete varit störst sedan i våras, är det fortsatt den bransch där flest antal medlemmar i någon utsträckning omfattas av systemet.

Tabell 10 Skattningar av användandet av korttidsarbete bland Unionens medlemmar

	Andel medlemmar i våras	Andel medlemmar i oktober
Totalt	21%	5%
Verkstadsindustrin	38%	8%
Basindustrin	30%	11%
Handeln	25%	8%
IT	23%	8%
Hotell och restaurang	56%	30%

Källa: Unionen

Unionens undersökningar har utöver kartläggning av det faktiska användandet även haft till syfte att undersöka hur användandet av korttidsarbete fungerat och vilka resultaten blivit. Här följer några slutsatser av de frågor som ställts till klubbarna i oktober i förhållande till vad de rapporterade när avtalen träffades i våras.

- Korttidsarbete har kraftigt minskat uppsägningarna. I de fall där uppsägningar var/hade varit aktuella under våren, är det i 60 procent av fallen klubbarnas bedömning att användandet av korttidsarbete har lett till färre eller uteblivna uppsägningar.
- Avtalens flexibilitet har i hög grad använts. 76 procent av klubbarna där korttidsarbete tecknats under våren uppger att arbetsgivaren använts sig av de möjligheter till flexibelt användande av korttidsarbete som avtalet ger. Exempelvis att minska arbetstiden i olika stor utsträckning för olika personalgrupper.
- Låg grad av felaktigt användande. Endast 7 procent av klubbarna med avtal om korttidsarbete har svarat att ett felaktigt användande – i något avseende – av korttidsarbete har förekommit. Det vanligaste felet är att personal som tagits ut i korttidsarbete av olika skäl jobbat mer än vad avtalet tillåter, alternativt fått en orimlig arbetssituation på grund av för hög belastning.
- Kompetensutveckling endast i begränsad omfattning. Av de klubbar som under våren rapporterade in att avtal om korttidsarbete tecknats, var det i slutänden bara knappt tio procent som bedömde att anställda som en följd av detta fått tillgång till kompetensutveckling som de annars inte hade fått.
- Förbättrad efterfrågan främsta anledningen till avbrutet korttidsarbete. På totalnivån rapporterar 35 procent av klubbarna som i våras använde korttidsarbete, att detta upphört i oktober på grund av en förbättrad situation för företaget gällande efterfrågan.

Prognossammanställning

Föregående rapport inom parentes

	2019		2020		2021	
Försörjningsbalans						
Hushållens konsumtion	1,3	(1,2)	-4,9	(-8,0)	4,5	(4,0)
Offentlig konsumtion	0,1	(0,4)	-0,3	(1,5)	2,5	(-0,5)
Fasta bruttoinvesteringar	-1,0	(-1,2)	-3,0	(-7,5)	3,5	(5,0)
Lagerinvesteringar	-0,1	(-0,3)	-0,5	(-0,5)	0,0	(0,2)
Export	3,3	(4,2)	-5,5	(-9,5)	5,0	(8,0)
Import	1,1	(1,8)	-6,3	(-6,5)	5,0	(5,0)
BNP	1,3	(1,2)	-3,4	(-7,3)	3,7	(4,6)
BNP, kalenderkorrigerad	1,4	(1,3)	-3,6	(-7,5)	3,6	(4,5)
Prisutveckling						
KPI, årsgenomsnitt	1,8	(1,8)	0,6	(0,6)	1,3	(1,4)
KPIF, årsgenomsnitt	1,7	(1,7)	0,6	(0,5)	1,3	(1,5)
Produktion						
Produktion, näringslivet	1,7	(1,7)	-4,5	(-10,0)	5,0	(6,0)
Arbetsmarknad						
Sysselsatta, 15-74 år, proc. förändring	0,7	(0,7)	-1,8	(-3,0)	-0,2	(-0,5)
Arbetslöshet, 15-74 år, procent	6,8	(6,8)	8,5	(10,0)	8,7	(10,5)

När coronakrisen i mitten av mars slog till med full kraft tvärbromsade delar av den svenska ekonomin. Även om de restriktioner som infördes var mildare och mindre strikta än i många andra länder, medförde de, tillsammans med en ökad rädsla och osäkerhet i befolkningen, en beteendeförändring som fick betydande effekt på efterfrågan i vissa branscher. BNP-fallet under andra kvartalet var visserligen historiskt stort, men de införda restriktionerna åtföljdes av kraftiga politiska åtgärder – inte minst systemet med korttidsarbete, för vilket det presenteras unika siffror i denna rapport – som lyckades med att mildra de negativa ekonomiska effekterna.

Sommaren och början av hösten har inneburit en snabb återhämtning, ledd av industrin. Återhämtningstakten har visserligen planat ut, och tyngs av den nu ökade smittspridningen och de åter skärpta restriktionerna. Vi bedömer dock att effekterna på svensk export och konsumtion av denna nya våg blir avsevärt mindre än i våras, och att det sammantagna fallet i ekonomin orsakat av pandemin blir både mindre djupt och mindre långvarigt än vad som befarades i våras.

Sammantaget bedömer vi att BNP minskar med 3,6 procent under 2020, efter ett år av dramatiska svängningar. Även om 2021 inledningsvis kommer präglas av den nu ökade smittspridningen, kommer den ekonomiska aktiviteten gradvis stegras i en allt större del av ekonomin i takt med att vaccineringen tar fart, smittspridningen avtar och restriktionerna lättas. Vi bedömer att BNP ökar med 3,6 procent under 2021.

UNIONEN

SVERIGES STÖRSTA FACKFÖRBUND

Hos oss är alla tjänstemän i det privata arbetslivet välkomna, oavsett utbildning och befattning.

Bland våra medlemmar hittar du många chefer och dessutom både egenföretagare och studenter.

Vår vision är att tillsammans skapa framgång, trygghet och glädje i arbetslivet.